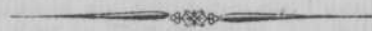

15. B. N. 10

DE

MILITAIRE SPECTATOR.

TIJDSCHRIFT

VOOR HET

NEDERLANDSCHE LEGER.

L'homme soldé, le soldat, est un pauvre glorieux, victime et bourreau, bouc émissaire, journellement sacrifié à son peuple et pour son peuple, qui se joue de lui; c'est un martyr féroce et horrible tout ensemble, que se rejettent le Pouvoir et la Nation toujours en désaccord.

ALFRED DE VIGNY. Servitude et grandeur Militaires.

HOOFD-REDACTEUR

J. C. van Rijnveld.

VIJFTIENDE DEEL.

APRIL 1847. — N°. 10.

BREDA,
BROESE & COMP.

1847.

*De inhoud van het tijdschrift is goedkeurd en door
hem toegevoerd uitgegeven.
Breda den 7^{en} July 1847*

J. C. van Rijnveld

DE
MILITAIRE SPECTATOR.

TUUSCHRIFT

VOOR HET

NIJDERLANDSCH LEGER.

De redactie van de Spectator is niet aansprakelijk voor de inhoud der artikelen, welke zij niet heeft afgedrukt, en niet kan aansprakelijk worden gemaakt voor de schade, welke voortvloeit uit het gebruik der artikelen, welke zij heeft afgedrukt.

BOOND-REDACTIE

J. C. van Huijzen.

VIJFTIENDE DEEL.

APRIL 1847. — N. 10.

BREDĀ
BROSSE & COMP.

1847

Militaire Spectator.

De MILITAIRE SPECTATOR verschijnt maandelijks in Nos. van 3 vellen druks; zoodat de Jaargang uit 36 vellen druks (behalve de bijvoegsels, die gratis geleverd worden) bestaat, en voor f 6,25, uitgenomen de platen en kaarten, welke afzonderlijk betaald worden, aan de respectieve geabonneerden wordt afgeleverd.

Men abonneert zich bij alle Post-Directeuren en Boekhandelaren door het geheele Koninkrijk. Alle inzendingen voor dit Militaire Tijdschrift bestemd, geschieden vrachtfrij aan de Uitgevers BROESE & COMP. te Breda, of aan den Majoor der artillerie, VAN RIJNEVELD, te Venlo, met het opschrift: voor den Militairen Spectator. Voor oorspronkelijke opstellen kan een vastgesteld honorarium gevorderd worden, te ontvangen bij de Uitgevers, na de verschijning van het 6de en 12de nummer. Het verlangen daartoe moet kenbaar gemaakt worden bij de inzending der opstellen.

BRIEVEN AAN MARIAS.

XIV.

INHOUD.

Aarzeling om te antwoorden. — Schuttersgilden. — Iets over Pruisen en deszelfs nieuwe instellingen. — Ontwapening van Oostenrijk. — Iets over de N. S. — Over THIEBS en zijne geschiedkundige werken; critiek van den hertog van BELLENO.

Onwillekeurig aarzelde ik om mij aan mijne schrijftafel neer te zetten, en mijnen veertienden brief aan u te beginnen. Niet in het gebrek aan stof moet gij de oorzaak dezer aarzeling zoeken, maar wel in het gemis van die vrijheid des geestes, die aan de behandeling van het een of ander onderwerp waarde moet bijzetten, omdat zij-alléén den schrijver losmaken kan van den invloed der tijden en omstandigheden.

Immers, ik had slechts mijne ideeën te vestigen op den brief van onzen ouden vriend en schoolkameraad Mock, in het voorgaand nummer aan den hoofdredacteur van dit tijdschrift geschreven, alsmede op zijne brochure met naschrift, om een dozijn bladzijden voor u vol te schrijven, en dan nog stoffe voor een paar volgende brieven in reserve te houden! Maar gij zult mij toestemmen, dat ik wèl doe met mij te gedragen naar hetgeen in dat opzigt gezegd is in het korte antwoord op dien brief, opdat de budget-influenza niet op mij de uitwerking uitoefent, die zij schijnt gehad te hebben op dien verdienstelijken schrijver.

De belangrijke statistieke tabel van den kapitein WIJNEN, in het vorige nummer opgenomen, vergeleken met het nieuwe officiers-boekje (in de wandeling dus genoemd), zou mij eveneens hebben kunnen bezighouden, al ware het slechts om vergelijkingen te maken tusschen het verledene en tegenwoordige; doch waartoe zou het dienen, dat ik kleuren zocht uit den bloeitijd des legers, thans nu wij ons te midden van zijn wintertijdvak bevinden! Waarom te klagen, dat de naam-en ranglijst der officieren voor 1847, op weinige uitzonderingen na, eene getrouwe copie is van die van 1846; en die

van 1848 zal ook daarom den uitgever wel niet veel meer aan zetten kosten!

Ik zou ook hebben kunnen terugkomen op uwe geestige ter aardebestelling van mijn plan ter oprigting van scherpschutter-societeiten; doch dan zou ik welligt den schijn geven, alsof gij mijne eigenliefde gekwetst hadt, en dat is in geen deele het geval, omdat ik vooraf wist, welk lot dergelijke ideeën meesttijds te beurt vielen. Intusschen las ik voor ruim veertien dagen met genoegen in het *Handelsblad*, het volgende artikeltje:

« — De Keizer van Oostenrijk heeft eene som van 80000 fl. c. m. tot HERSTELLING der schuttersgilden, en tot den aankoop van geweren in Tyrol gegeven, ten einde aldaar de schutteroefeningen te bevorderen.»

Twee dagen dagen daarna ontving ik van een mijner duitsehe correspondenten het berigt, dat mijne ideeën « *Ueber die Schützen-Vereine*, » bij twee hooggeplaatste officieren zoo veel bijval hadden gevonden, dat hij dat stuk voor hen in het Hoogduitsch had moeten vertalen, en dat het wel mogelijk was, dat mijne ideeën daaromtrent, zoo niet geheel, dan toch gedeeltelijk, in eenen zuidwestelijken Duitschen staat ingevoerd werden.

Daarop las ik in het *Handelsblad*, van den 3^{den} April ll., het volgende berigt:

« — Even als in Tyrol, wordt nu ook in het groothertogdom Baden bijzonder veel werk gemaakt van de schutteroefeningen. Al de schuttersgilden van het land willen zich vereenigen tot een algemeen schutterverbond, ten einde 's volks geoeffendheid in de wapenen te bevorderen.

Of dit nu de Duitsehe staat was, waarvan mijn vriendelijke berigtgever gewaagde, zou vermetel wezen te vooronderstellen; doch gij zult mij toegeven, dat deze beide artikeltjes wel eenigzins de algemeene beginselen staven, welke ik mijn ontwerp had laten voorafgaan, en dat het toevallig is, dat de Oostenrijksche regering juist nu, in dit tijdvak, behoefte gevoelde aan de herstelling van iets, wat mij aanleiding gaf om u daarop reeds in de maand No-

vember l.l. te verwijzen. Niet minder toevallig is het, dat in de maand Maart de schuttersgilden in Baden, tot het denkbeeld zijn gekomen, om zich tot één ligchaam te vereenigen.

Gij ziet dus, dat ook dit ontwerp mij stoffe genoeg aanbod, om uwen satyrischen uitval een weinig *à faire* te nemen; maar ook daarvoor gevoelt mijn geest zich niet vrij. Wanneer ik echter iets te zeggen, of eenigen raad te geven had, dan zond ik u, die dat plan, zoo zonder bedenking, ter aarde bestelt, naar *Baden* en naar *Tyrol*, om deze zaak, welke de twee respectieve Gouvernemen ten zoo belangrijk schijnt voorgekomen te zijn, ten naauwkeurigste te onderzoeken. Dáár zou welligt, voor den Staat en voor u, even zooveel, zoo niet meer nut in te oogsten wezen, dan in de bijwoning van groote militaire evolutiën, het bezigtigen van in aanbouw zijnde vestingen, of soortgelijke commissiën, die u welgevallig zouden wezen.

Eenmaal mijne ideeën op het buitenland gevestigd hebbende, wil ik u in het voorbijgaan zeggen, dat het constitutioneel *preludium*, door Z. M. FREDERIK WILHELM van Pruisen aangeheven, mij ook al tot onderwerp van eener grooten brief had kunnen dienen, al betroffen het slechts vooronderstellingen omtrent den invloed, welken het trapswijze voortgaan op den grondwettigen weg, zal of kan uitoefenen op de krijgsinstellingen van den Staat. Over het algemeen hebben de Pruisen in dien eersten stap naar een langgewenscht doel, den aanvang van eene gelukkige toekomst gezien. Ik zou het echter betwijfelen, of de Pruissische officieren daarover hetzelfde gevoelen koesteren. Wanneer men het buitengewoon groote getal bevorderingen overziet, dat in het afgelopen jaar aan het Pruissische leger is ten deel gevallen, dan zou men bijna gelooven, dat Zijne Pruisische Majesteit voorziet, dat H. D. handen later meer gebonden zullen wezen, en Hij vóór dien tijd de emulatie bij Zijn leger heeft willen bevestigen, of wel dat Z. M. van de bestendigheid van den vrede niet zoo geheel zeker is. In het bevorderings-besluit, dat gewoonlijk in de maand Maart wordt kenbaar gemaakt, vind ik o. a. bevorderd: 6 generaal-majors tot luitenant-generaal; 12 kolonels tot generaal-majoor; 27 luitenant-kolonels tot kolonels; 24 majors tot luitenant-kolonel; en daaruit kunt gij opmaken, hoe legio de bevorderingen in de andere rangen zijn. Ik zie u het water in den mond loopen, en toch wil ik dit onderwerp niet verder aanroeren.

Veel zou ik u ook hebben kunnen schrijven over het *halleluja* der dagbladen, aangeheven over een berigt dat *Oostenrijk*

den eersten stap tot ontwapening ging doen; een berigt, dat voorzeker veel genoeg moet gedaan hebben aan een onzer oude kameraden, omdat het zijne gevoelens over de onverstoortbaarheid van den tegenwoordigen vrede, zoo veel steun bijzet. Ik had daaromtrent toch nog al eenige bijzonderheden vernomen. Later hebben dezelfde dagbladen moeten erkennen, dat Zijne Oostenrijksche Majesteit het *optimisme* niet zoo ver dreef. Ik had er kunnen bijvoegen, dat men in Oostenrijk wel verre van te verminderen, integendeel bedacht is om de kaders te versterken en zoodanig in te rigten, dat het Oostenrijksche leger in eenen korten tijd zeer kan versterkt worden. Het met verlof zenden van 8 à 10000 man, zal die oogmerken moeten bevorderen, en welligt voor het oogenblik eene bezuiniging mogelijk maken. Weldra zal er welligt iets naders publiek worden gemaakt over de drukke conferentiën der Duitsche militaire Bondcommissie, en dan zal men ontwaren, dat het er bedroefd uitziet met de langgewenschte, en dikwerf als zeker geprofeteerde ontwapening.

Tot onze eigene zaken terugkeerende, had ik b. v. mij opzettelijk kunnen neêrzetten om met u te beschouwen, het goedgeschreven en niet minder goed gedacht vertoog over de *klasse van discipline*, voorkomende in N°. 8 van den *Nieuwen Spectator*. Bij nader inzien, stapte ik ook daarover heen, omdat ik de lichtzijde van dat behaaglijk tafereeltje niet wilde beschaduen, door kleuren te ontleenen uit het werkelijke soldatenleven; er kwamen toch zoovele goede denkbelden in voor, dat men het den schrijver moet vergeven, dat hij zich te veel door de theorie heeft laten wegslepen.

Datzelfde nummer had mij reeds de pen doen opvatten, om, in naam der kavallerie en rijdende artillerie, te bedanken, dat het de beide wapens in het ongestoord genot van hun wankelbaar bestaan had gelaten. Nadat de kavallerie geheel uitgeschrapt, en de rijdende artillerie in onderscheidene nummers, niet minder onmeêdogend is behandeld, dacht ik bij de redactie nu eenige meerdere welwillendheid in haar stilzwijgen te hebben gevonden, en wel misschien op grond van hetgeen eenige fransche schrijvers hebben voorgedragen, ten opzichte van de rijdende artillerie, bij gelegenheid van het afsterven van den luit'-generaal DROUOT, toen de laatste zinsnede van het bedoelde nummer mijne hoop weder geheel verijdelde. Daar zag ik alsnu 80 stukken rijdende artillerie te voorschijn gebracht, d. i. reeds 16 stukken meer, dan men gewoonlijk op het papier laat defileren, om de Edelmogende Heeren te verschrikken. Een zoo sterk toenemend getal tweede-kamer-verschrikkers heeft mij te bevreesd gemaakt, om er bij stil te staan; welligt hadden mijne aanmerkingen

een paar batterijen rijdende artillerie meer op het papier doen paraderen. Intusschen kan de kavallerie zich gelukkig rekenen, dat zij, die reeds zooveel geleden heeft, er deze keer zoo gelukkig afkwam.

Deze en gene onderwerpen, had ik voor 't minst een weinig meer kunnen toelichten; maar zij staan zoo naauw in verband met het te gemoet gezien oordeel onzer Edelmoedigen, over de inzigten van ons bestuur, ten opzichte der oorlogszaken, dat ik huiverde mij tot het een of ander te bepalen. Intusschen wordt het militair budget der pensioenen bijna dagelijks *verligt* door het afsterven van vele oude verdienstelijke opperofficieren, die alzoo door voorbeeld tot navolging uitlokken, en werkelijk het uitstervingsstelsel willen bevorderen.

Ik zal vele dezer zaken tot nader gelegenheid laten rusten, om met u een letterkundig onderwerp te bepraten. Uit uwe brieven heb ik ontwaard dat gij betooverd zijt door het laatste werk van den H^r. THIERS: *le Consulat et l'Empire*. Die letterkost vondt gij zoo smaaklijk opgedischt, dat alles wat vroeger over dit merkwaardig tijdvak geschreven is, u droog en onbehaaglijk voorkwam. Ik moet met u instemmen, dat de stijl des grooten schrijvers wegslepend is, dat zijne voordragt in eene hooge mate de aandacht boeit en tot lezing opwekt. Zijne *Histoire de la Révolution Française*, had mij bij uitstek ingenomen, hoewel eene vergelijking met andere schrijvers, inzonderheid met D'ALLONVILLE, mij dikwerf had doen twijfelen, of de geschiedkundige naauwkeurigheid niet wat al te veel aan den schitterenden stijl, en aan de kleur die het werk moest vertoonen, opgeofferd was. De aantekeningen van FELIX WOUTERS, op de Brusselsche editie van 1847, doen zien, dat ik mij niet zoo geheel vergist had, terwijl DE LA BARRE in zijne *Mémoires*, ons de opgave van nog meer incorrectiën belooft.

Ik had alzoo met wantrouwen zijn *Consulat et l'Empire* in handen genomen, te meer omdat enkele conscientieuse landgenooten van den begaafden schrijver, in deze onderneming, of eene *manie* des schrijvers zagen, om den grooten man, dien hij op het slagveld wilde schetsen, na te bootsen, of wel eene geldspeculatie. Nopens de krijgsbedrijven van NAPOLEON, bezitten wij een oorspronkelijk werk, namelijk dat van den majoor VAN LÖBEN SELS, dat met zoo veel liefde voor historische waarheid is zamengesteld, en uit zoovele goede bronnen is geput, dat wij voor ons geene behoeften hadden aan eene nieuwe historie. *l'Histoire de France sous NAPOLEON, par BIGNON; Les Mémoires tirés des papiers d'un homme d'État (D'ALLONVILLE), le Consulat et l'Empire,*

de CAPEFIGURE; le Journal de St. Hélène; de Mémoires de Madame D'ABRANTES, DE SUCHET, DE NEY, en zoovele andere nog, konden als aanvulsels dienen, ook van datgene wat niet dadelijk de krijgsvoering betrof. Het werk van THIERS scheen ons dus meer te dienen als een schitterend voorbeeld van stijl, dan wel als eene bron van historische juistheid of zaakkundige kritiek. De bij uitstek levendige geest van den gewezen minister, zijne al te bekende ijdelheid en zucht om te schitteren, maar ook zijne levendige verbeelding moesten ons wantrouwen opwekken, om ons niet te laten wegslepen door zijne schitterende voordragt. Te midden van zijn voortdurend streven om weder aan het hoofd der zaken te komen, de leiding van de oppositie, en van meer dan een oppositieblad, maakte het ook moeilijk, zoo niet onmogelijk, om historische juistheid gepaard te doen gaan met de behartiging eener hoogstbevallige voordragt, en met de zucht, om zich als een begaafd bataille-schilder, *voire même* als zaakkundig veldheer voor te doen.

Het was echter wel te verwachten, dat dit werk grooten ophef zoude maken. De schrijver toch is een te beroemd man geworden, en daarenboven gebiedt hij over legio pennen en dagbladen, die zijne vermaardheid en zijn werk konden ophemelen; doch de reclames van tijdgenooten of belanghebbenden kon hij niet uit den weg cijferen, en de leemten en de onnaauwkeurigheden in zijnen arbeid waren zoo groot, dat zelfs schrijvers, tot zijne partij behorende, met zekere gretigheid, die reclames opnamen, uiteenzetteden en commentarieerden.

Ik raad u dan ook zeer aan, om deze na te slaan, en onder anderen te lezen in het fransche weekblad *La Semaine*, te beginnen in het nommer van den 17^{den} Januarij I.I. Daarin zult gij vooreerst aantreffen eene zeer grondige kritiek over den korten veldtocht van Marengo, maar die kritiek zegt reeds zóó veel, dat als er op deze wijze voortgegaan wordt met de beoordeeling van het werk, er weinig meer van zal overblijven dan een canevas van onwaarheden en schetsen uit de verbeelding van den Heer THIERS. Het hierbedoelde vertoog draagt tot titel: *De l'histoire de l'Empire de M. THIERS, au point de vue Militaire*, 't welk voor ons militairen, en vooral voor uwe geestdrift te belangrijk is, dan dat ik er u geene vertaling van zou leveren. Beschouw die vertaling als eene niet te verwerpen aanvulling mijner correspondentie, en van beschouwingen welke ik tot nader gelegenheid wilde uitstellen.

OVER DE GESCHIEDENIS VAN HET KEIZERRIJK VAN DEN
HEER THIERS, UIT HET MILITAIRE OOGPUNT.

SLAG VAN MARENGO.

Niet genoeg voor den heer THIERS, dat MEYR, de Prinses VAN CANINO, de heer POUSSIELGUE, en anderen zijn verhaal hebben wederlegd, thans legt ook de zoon van den maarschalk VICTOR hem onbegrijpelijke onnaauwkeurigheden ten laste, voornamelijk uit het militaire oogpunt. Welligt zal dit nog de gevoeligste grief voor de eigenliefde van den gewezen minister zijn, die zich aanmatigt zooveel kennis van ons beroep te hebben. De nieuwe tegenspraak betreft voornamelijk de misslagen in het laatste deel der geschiedenis van het consulaat voorkomende, waarin de gebeurtenissen van den veldtog van 1800 (Marengo) verhaald worden. Wat ons betreft, erkennende met het beschaafd publiek, den gemakkelijken stijl, de duidelijke wijze van uitdrukking, het vloeiend verhaal van den heer THIERS, alle zoovele onmisbare hoedanigheden voor den geschiedschrijver; wij zullen het altijd betreuren, dat hij deze gaven der opvoeding of der natuur door eene schier onbegrijpelijke ligvaardigheid doet verloren gaan. Deze heeft hem, zonder onderzoek, de daadzaken voor echt doen aannemen, welke door *apocryphe herinneringen* — soms minder beteekenende dan de vrolijke gesprekken na het middagmaal — ter dienste van een geheugen hebben gestrekt, dat, hoe voortreffelijk ook, niet te min aan de menschelijke zwakheid onderworpen is. Men wist het reeds, een Benedictijnsche arbeid valt niet in den smaak van den nieuwen geschiedschrijver des keizerrijks, die bij de dwalingen zijner voorgangers, nog nieuwe gevoegd heeft, hem bijzonder eigen.

Wij maken van deze gelegenheid gebruik, om onzen lezers een kort overzicht te geven van den veldtog van het reserve-leger in 1800, een voor onze wapenen altijd merkwaardig tijdvak, in 't bijzonder daarbij op het oog houdende de voornaamste aanmerkingen van den Hertog VAN BELLENO. Er zijn er niet minder dan *tweehonderd*, voor het kort tijdsverloop van den 10^{den} Mei tot 14^{den} Junij. De lieden dan, die de geschiedenis van het keizerrijk naar *waarheid en grondig* verlangen te kennen, kunnen zich, alléén door het onderzoek van 't geen slechts eene episode uit dat groot verhaal bevat, voor gewaarschuwd achten om het werk van den heer THIERS niet dan met de grootste omzigtigheid te lezen.

Doch gaan wij tot de daadzaken over.

Den 8sten Maart 1800 had de eerste Consul de formatie van een reserve-leger te Dyon bevolen; de heer THIERS heeft geschreven dat men er slechts eenige conscripts heen zond en eenige oude officieren om derzelve instructie aan te vangen, enz. Intusschen waren de eerste troepen die te Dyon kwamen die van de divisie Chambarlhac, den 16^{den} Maart van Parijs afgemarcheerd, sterk 7549 man, bijna allen aan den oorlog gewone troepen. De eerst aangekomen officieren waren de generaals VICTOR, DUHESME, CHABRAN, WATRIN, BROUSSIER, GENCY, VIGNOLLE, MALHER, die niet *oud* waren, en die men blijkbaar voor geheel iets anders bestemde, dan om conscripts in den wapenhandel te oefenen.

Wij gaan voort met de voornaamste misslagen van den heer

THIERS aan te wijzen, zullende wij zijne redactie met *curieuse* letters aanduiden, en de gemaakte teregtwijzingen er op laten volgen.

Te Dyon aangekomen, nam BONAPARTE de depôt-troepen en de conscripts die men er vereenigd had, in oogenschouw. (p. 337).

De eerste Consul kwam in den nacht van den 6^{den} op den 7^{den} Mei te Dyon, en reisde des morgens ten drie ure verder voort. Had hij binnen het kort tijdsverloop van zijne komst tot zijn vertrek, den wapenschouw gehouden waarvan de heer THIERS spreekt, noodzakelijk had het dan bij 't licht van flambouwen moeten geschieden, welke bijzonderheid ongetwijfeld wel bekend zou gemaakt zijn; maar hij kon zich dit vermaak niet verschaffen, uit hoofde er niemand meer te Dyon was: officieren en troepen, allen waren reeds te Geneve of in de omstreken vereenigd.

LANNES kommandeerde zes regimenten keurtroepen. (p. 366).

De divisie Watrin, onder het opperbevel van LANNES, bestond uit de vier volgende brigaden: de 6^e ligte troepen, de 22^e, 28^e en 40^e van linie. Deze troepen waren evenmin als de andere divisien van 't leger, keurtroepen. 't Was dezelfde organisatie, dezelfde soort van manschappen.

LANNES, die geen man was om zich te laten tegenhouden, zond onverwijld eenige kompagnien grenadiers af, welke de ophaalbruggen neerlieten en Bard binnen trokken. (p. 371).

Niet de troepen van LANNES, maar die van LOISON en BOUDET maakten zich van het dorp Bard meester. LANNES had zich op dat tijdstip, na de engte van Albaredo te zijn doorgetrokken, en na een gevecht voorwaarts van Carema met den Oostenrijkschen generaal DE BRIEY gehad te hebben, reeds te Selto-Vitone gevestigd, aan het einde der engten. Schrijft de heer THIERS aan LANNES, aan den eenen kant, de bemagtiging van Bard toe, van den anderen kant spreekt hij geen woord van diens gevecht bij Carema; er is, gelijk men ziet, in zekeren zin, ten minste compensatie.

BONAPARTE onophoudelijk de kaart van Italie raadplegende, deed eindelijk eene keus, die altijd bewonderenswaardig zal blijven: de stelling van Stradella. (p. 417).

Deze grootschlinkende woorden zouden op de gedachte kunnen brengen, dat BONAPARTE zijn leger te Stradella wilde stellen, maar BONAPARTE zelf geeft spoedig 't bewijs, dat hij aan die verheven combinatie niet dacht, waarvan dus al de eer aan den heer THIERS toekomt.

BONAPARTE Milaan eerst den 8sten kunnende verlaten, om zich den 9^{den} naar Stradella te begeven, deed aan BERTHIER, LANNES en MURAT de volgende instructien toekomen: « Vereenigt u te Stradella. Den 8sten of uiterlijk den 9^{den} zult gij met 15000 à 18000 « Oostenrijkers, van Genua komende, te doen hebben, trekt hen « te gemoet, verdelgt hen, etc. »

De geestdrift van den heer THIERS voor de *concentratie* te Stradella gaat hier wat te ver. Wij vragen hem alleen, waar hij die instructien van BONAPARTE aan BERTHIER, LANNES en MURAT, met zooveel vertrouwen door hem aangehaald, gevonden heeft. In weerwil van alle onderzoek in de archieven, heeft men er geen spoor van kunnen vinden, maar men is schadeloos gesteld geworden door vier zeer belangrijke brieven, die geen den minsten twijfel nopens de ontwerpen van den eersten Consul op dat tijdstip overlaten,

en die toonen hoezeer hij van pas, nu eens stoutmoedig, en dan weder voorzigtig wist te handelen. De lectuur daarvan kan men den heer THIERS aanbevelen, gelijk aan al degenen die zich een juist denkbeeld van NAPOLEON's krijgsgenie willen maken.

Al die brieven zijn aan BERTHIER gerigt en uit Milaan van den 8sten Junij gedagteekend. In den eersten brief, ten vier ure des morgens geschreven, beveelt hij verschillende maatregelen om den overgang over den Po te bespoedigen. Daar hij nog geen tijding van MURAT bekomen heeft, bewilligt hij er in, dat LANNES hem te gemoet trekke; maar daar hij ook niet regt wist, hoe 't met het Oostenrijksche leger staat, beveelt hij aan BERTHIER, nabij de pontons, eene geconcentreerde stelling te zoeken, die tot terugtocht kan dienen; kortom, hij verzuimt geen der voorzorgen welke de omstandigheden gebieden. Men ziet het duidelijk uit deze zinsnede: *zoekt eene geconcentreerde stelling*, enz., dat hij weinig dacht aan den beruchten post van Stradella, alhoewel de heer THIERS den eersten Consul voorstelt als: *de kaart van Italië raadplegende*; en, na zoo diepzinnige overpeinzing, *de keus doende die altijd bewonderenswaardig zal blijven*. BONAPARTE heeft ditmaal de bewondering der wereld niet verlangd; gewis moest zij geheel en al op zijn geschiedschrijver overgaan.

De tweede depeche, vijf of zes uren na de bovenvermelde geschreven, heeft een geheel anderen toon. In die tusschenruimte heeft de eerste Consul vernomen, dat MURAT zich meester van Plaisance gemaakt heeft, en deze generaal heeft hem een opgeligt vijandelijk koerier toegezonden. Onder de onderschepte depeches is een zeer belangrijke brief van den generaal MELAS aan den Hofkrijgsraad, vermeldende de kapitulatie van Genua, den marsch van OTT, naar Alexandrië, enz. Op deze inlichtingen laat BONAPARTE alle des morgens door hem aanbevolen voorzorgen varen. *« Zendt onverwijld partijgangers uit, zegt hij; verplettert alles wat gij ontmoet: de voorhoede kan tot Voghera gaan. »*

De derde en vierde brief zijn in denzelfden geest. BERTHIER antwoordt nog dien dag, dat de overgang niet genoeg gevorderd is om Voghera te bezetten, en dat hij de voorhoede slechts tot Casteggio zal uitzenden. Hij hoopt dat het leger den 8sten tegen den vijand zal kunnen marcheren.

Den 9^{den} schrijft BONAPARTE aan BERTHIER, dat men voor geen enkele plaats 't beleg moet slaan, vóór dat er slag geleverd is, en schrijft hem verschillende bevelen voor, zoo om den offensieven marsch van het leger te verzekeren, als om Lombardije te behouden.

Men kan zich niets duidelijker, niets stelliger voorstellen dan 't geen in deze documenten vervat is, evenzeer als er niets vreemder en verminkter is, dan de verklaringen van den heer THIERS. Moeijelijk valt het te begrijpen, hoe hij geen kennis van de brieven van BONAPARTE heeft gedragen, vooral, dat hij niet gearzeld heeft instructiën van zijne uitvinding er voor in de plaats te stellen. Hij geeft ons hier een onwraakbaar bewijs van zijnen vindingrijken geest: 't is de verdienste van den romanschrijver; beter ware 't geweest dat hij bewijzen van zijne zorgvuldige naauwgezetheid gegeven had: dat is de verdienste van den geschiedschrijver.

Den 12^{den} Junij kon de generaal BONAPARTE, verwonderd van de Oostenrijkers nog niet te zien verschijnen, *zekere vrees niet weerhouden? . . . Moede van te wachten, verliet hij in den namiddag*

van den 12^{den} zijne stelling van Stradella, en ging door het geheele leger gevolgd, tot op de hoogte van Tortona voort. (p. 246.)

In zijne drie laatste brieven van den 8sten Junij stelt BONAPARTE BERTHIER gerust, hem verzekerende dat MELAS niet zou kunnen aankomen dan den 12^{den} of den 13^{den}. Hij kon dus niet verrast zijn, omdat hij MELAS nog niet verschijnen zag. Ware het Oostenrijksche leger tegen zijne verwachting te Stradella gekomen, toen een gedeelte van onze troepen op den rechter oever van den Po, en de geheele overige magt nog op den linker oever was, dan zeker had de eerste Consul verrast kunnen zijn, maar in een geheel anderen zin dan de heer THIERS meent.

Moede van te wachten. Zou men niet zeggen dat BONAPARTE sedert maanden wachtte? . . . De waarheid is, dat hij geen minuut verloor. Zoodra het leger den moeijelijken overtocht had volbragt, rigtte het zich op Tortona; men toog op marsch den 12^{den}, niet in den namiddag, maar met het aanbreken van den dag, want de afstand van Stradella tot Tortona bedraagt 10 à 12 uren.

Voorwaar, men zou zeggen dat de heer THIERS het vast besluit genomen had, om juist het tegendeel te verhalen van hetgeen BONAPARTE gezegd en gedaan heeft; mogelijk wel uit liefderijke bedoeling, mogelijk wel om den roem van den held te verzekeren, dochst de schrijver hem naar zijne eigene denkbeelden uit. Men zou toch kunnen denken, dat NAPOLEON die salmoes, dien steun niet behoefde; en, wel gezien, moet men er toch op gesteld zijn hem te kennen zooals hij werkelijk was, om zijn genie, van allen vreemden tooi ontdaan, te aanschouwen; wel verre van er door te verliezen, zal hij er bij winnen.

Thans zijn wij gekomen tot Marengo en de « beruchte bruggen » over de Bormida.

Eene slecht gedane verkenning deed gelooven dat de vijand geen bruggen over de Bormida had. (p. 428).

Waarom noemt de heer THIERS den onhandige niet, die den eersten Consul in eene dwaling heeft gebragt, welke de noodlottigste gevolgen had kunnen hebben? De reden is, dat die onhandige niet bestaat. Er is geen andere verkenning gedaan dan die onder de oogen en volgens de bevelen van BONAPARTE geschiedde; zij werd zeer goed uitgevoerd, daar men het dorp Marengo bemagtigde, en den vijand noodzaakte de Bormida weder over te gaan.

De heer THIERS vervalt hier in eene zonderlinge tegenstrijdigheid. Hij zegt: *O'REILLY ging de Bormida weder over*, en een regel later: *Men had reden om te gelooven dat de vijand geen brug over de Bormida had . . .* Maar onze troepen volgden waarschijnlijk dien O'REILLY, dien zij overhoop geworpen hadden, en moesten dus wel kunnen zien of de vijand al of niet bruggen had. . . . De heer THIERS zou er volstrekt niet aan getwijfeld hebben, had hij zich de moeite gegeven om de oorspronkelijke rapporten te lezen: *« Wij vervolgden den vijand tot onder het vuur der verschansingen van de Bormida en van het bruggehoofd van Alexandrië. »* (Rapport van GARDANNE aan DUPONT, Marengo, 26 Prarial (13 Junij)). *« De vijand heeft in den avond van den 14^{den} niet alleen een bruggehoofd aan de Bormida behouden, maar zelfs voorposten laten staan tusschen de Bormida en onze voorhoede, zeer dicht bij de Bormida. »* (Rapport van RIVAUD aan DUPONT, van dezelfde dagteekening). *« Onze bataillons hebben den vijand door-*

« gebroken en genoodzaakt in wanorde terug te trekken tot op de brug over de Bormida. . . » (Rapport van VICTOR aan BERTHIER, 27 Prairial (16 Junij)). Dit alles is zeer duidelijk en stellig; den eersten Consul kon dat niet onbekend zijn; het maakt geheel te niet al wat de heer THIERS zich bij gelegenheid van de kwalijk gedane verkenning ingebeeld heeft.

Voorts, drie vierde uurs verder, Marengo, bijna de Bormida rakende. (p. 432.)

Van het bruggenhoofd van Alexandrie tot Marengo, is de afstand 3300 ellen, meer dan drie vierde uurs. In de operatiën van den oorlog moet men naauwkeurig op den afstand acht slaan, en wanneer men zich afgeeft met veldslagen te verhalen, kan men daarop niet te naauwgezet zijn.

Bij het aanbreken van den dag ging het Oostenrijksche leger de beide bruggen van de Bormida over. (Id.)

Het Oostenrijksche leger stelde zich eerst des morgens ten acht ure in beweging, en het gevecht begon eerst ten negen uur. De heer THIERS begaat hier dus een misslag van vijf of zes uren; een misslag die zeer groot is en hem noodzakelijk in een aantal anderen doet vervallen. Hij had zulks vermeden, als hij zich de moeite gegeven had de rapporten van onze generaals te raadplegen.

De divisien Gardanne en Chambarlhac in een halven kring rondom de boogvormige bedding van den Fontanone geschaard, waren in dier voege geplaatst, dat zij een convergerend vuur op het aanvalspunt konden geven. (p. 433.)

Men moet ieder regtdoen; derhalve zich beijveren te verklaren dat de eer van de uitvinding dezer slagorde geheel aan den heer generaal THIERS toekomt!!!. . . Had de generaal VICTOR hem te Marengo bij zich kunnen hebben, ongetwijfeld had hij van zijne voortreffelijke raadgevingen partij getrokken; bij gemis van dezen geleerden taktikus, moest hij zich behelpen met 't geen zijn eigen geest hem ingaf. Hem dacht dus dat in de zeer hachelijke omstandigheden waarin hij verkeerde, 't voornaamste was tijd te winnen, tot de verschillende, onderling wat te ver van elkander zijnde divisien van ons leger op het slagveld konden aankomen. Hij wilde dus zijne geheele magt niet te gelijk in gevecht brengen; integendeel vermeende hij ze achtervolgelyk er aan deel te moeten laten nemen, reserven te bewaren, ten einde door versche troepen de uitgeputte te kunnen doen vervangen, en alzoo den weêrstand zoolang mogelijk te doen duren. . . Door deze met bekwaamheid uitgevoerde taktiek, won men dus bijna vijf of zes uren, en dit resultaat doet alle eer aan de chefs en de soldaten. BONAPARTE, die, zonder welligt den heer THIERS te evenaren, toch een vrij goed generaal was, was over hen zeer tevreden en betoonde het hun op eene grootsche wijs.

De generaal MELAS verdubbelde de kanonnade op de divisie Chambarlhac, welke niet gedekt was door de huizen van het dorp, gelijk die welke Marengo zelf verdedigden. (p. 436.)

De divisie Chambarlhac, welke de divisie Gardanne verving, streed op hetzelfde terrein, namelijk buiten Marengo. De heer THIERS komt gedurig op de dekking van het dorp terug; het dient hier gezegd, dat de geheele verdediging voorwaarts Marengo plaats had. Toen onze troepen genoodzaakt waren in dit dorp te strijden, was het den Oostenrijkers gelukt over den Fontanone te komen, en

de terugtogt voor ons noodzakelijk; onze soldaten waren uitgeput, met een groot derde gedeelte verminderd, voorts ontbraken zij patronen, eene noodlottige omstandigheid, waarvan in drie of vier rapporten gesproken wordt, en die de heer THIERS, wel te verstaan, onvermeld gelaten heeft.

De dappere RIVAUD, aan het hoofd van het 44ste. . . Vreeslijke losbrandingen hielden het 44ste tegen. . . RIVAUD, geheel met bloed bedekt, stelt zich op nieuw aan het hoofd van het 44ste.

Men leze overal: het 43ste en het 3de bataillon van het 96ste (zie het rapport van RIVAUD zelve).

Geen dekking hoegenaamd kon hen beschermen tegen 200 vuurmonden. (p. 437.)

Twee honderd! men stelle het getal op de helft, en misschien is dat nog te veel.

Een gedeelte der troepen van VICTOR, door de getalovermagt overstelpt, trok in wanorde terug, roepende dat alles verloren was. (Id.)

Wij dagen den heer THIERS uit een enkel authentiek stuk voor den dag te brengen, waarin van dergelyk geroep gewag gemaakt wordt. De rapporten van VICTOR en van KELLERMAN verklaren dat de terugtogt met bewonderenswaardige orde geschiedde, dat de vijand op onzen linker vleugel, waar de divisie Chambarlhac stond, geen enkelen gevangene kon maken. Ter staving dier verzekeringen kan men bijbrengen de belooningen door den eersten Consul aan al de halve brigaden onder de bevelen van VICTOR geschonken.

De generaal BONAPARTE berigt bekomen hebbende dat het Oostenrijksche leger, 't welk hij vreesde dat hem ontsnappen zou, hem integendeel in deze vlakte van Marengo, welke den vorigen dag nog zoo stil en eenzaam was, verraste, snelt van Torre-di-Garafolo aan. (Id.)

Volgens den heer THIERS begon de slag met het aanbreken van den dag, en in zijn verhaal verschijnt BONAPARTE in de vlakte van San Giuliano eerst tegen tien uren. Het moet gezegd worden, dat hij niet zeer schielijk aansnelde. Maar is de uitdrukking niet zeer juist, de afwezigheid gedurende zes uren is niet te min zeer waar. Uit alle rapporten, zelfs die van BERTHIER en DUPONT, blijkt, dat de eerste Consul eerst op het slagveld verscheen op het oogenblik toen de terugtogt reeds begonnen was, dat is ten drie uren des namiddags. Welke zijn de redenen dier ongelooflijke vertraging? De heer THIERS heeft ze niet vermeld.

De Hertog van BELLUNO heeft het stilzwijgen van den heer THIERS over den veldtogt van 1800, met zijne *aanmerkingen* uitgegeven, trachten aan te vullen, en alzoo het voorbeeld met de kritiek gepaard. Wij putten 't volgende er uit, voor de inlichting onzer lezers, en herinneren alzoo, dat NAPOLEON den 12^{den} Junij wel wist, dat MELAS zijne geheele beschikbare magt rondom Alexandrie verzameld had; maar wel verre van aan de stoutheid van den Oostenrijkschen generaal te gelooven, zag hij in diens fiere en dreigende houding niets dan een krijgslist, om eensklaps uit den noodlottigen kring, waarin hij hem besloten hield, te geraken. De verklaring van eenen verspieder, welken de eerste Consul te veel geloof schonk, bragt hem waarschuwend in die dwaling, welke noodlottig voor ons had kunnen zijn. Deze spion, op zekeren dag uit het vijandelijk

hoofdkwartier komende, waar hij den vrijen toegang had, die hem verdacht had moeten maken, had hem verzekerd dat de generaal MELAS het voornemen had op den linker Po-oever over te gaan; maar de rapporten van CHABRAN, in observatie bij Chivasso en Crescentino geplaatst, hielden niets dat van zulk een ontwerp deed blijken. Misschien was dus MELAS van besluit veranderd; mogelijk wilde hij, in plaats van over de rivier te gaan, terugtrekken en weder naar de rivier van Genua gaan, en onderweg SUCHET en MASSENA overweldigen?

Door zulke onaangename vermoedens geslingerd, besloot BONAPARTE, terstond na zijne komst te Tortona, eene sterke verkenning in de vlakte van San Giuliano te doen, om stellige tijding aangaande den vijand te bekomen, en eindelijk te weten, waaraan hij zich met opzigt tot deszelfs ontwerpen te houden had. Den 13^{den} werden de Oostenrijkers, gelijk wij reeds gezegd hebben, tot aan het bruggehoofd van de Bormida teruggeslagen, en de eerste Consul keerde, na de bezetting van Marengo, naar zijn hoofdkwartier te Torre-di-Garafolo terug. Het bevreedde hem alleen, dat de Oostenrijkers zulk een gewigtigen post zoo gemakkelijk in onze handen gelaten hadden, en 't bevestigde hem in de meening, dat MELAS hem door demonstratiën wilde misleiden, intusschen onverwacht over den Po wilde gaan, of wel den weg naar Genua weder inslaan. Hij beval DESAIX van Ponte-Carone naar Rivalta te marcheren, hield MONNIER bij zich, liet LANNES te San Giuliano, VICTOR te Marengo en MURAT in de vlakte. Door deze plaatsing van de troepen, vleide hij alle combinatiën van MELAS te doen mislukken, en hem in den weg te staan, waar hij zich ook vertoonde.

Maar de misslag der Oostenrijkers met Marengo in onze magt te laten, was zoo groot, dat niettegenstaande het rapport van den kapitein DEBLOU, van het 2de jagers, ordonnans-officier van MURAT, den 14^{den} ten acht ure des morgens gebragt, om den eersten Consul te berigten dat er een beslissende slag zou geleverd worden, BONAPARTE de aanvallen van MELAS nog niet ernstig gemeend hield, noch, vóór dat hij stellige berigten van DESAIX bekomen had, de reserven in beweging wilde stellen. Hij ontving rapporten van dien generaal; geen vijand was er op den weg van Novi. Intusschen deed het geschut zich aan de zijde van Marengo met steeds toenemende hevigheid hooren, maar al te zeker bewijzende, dat het geheele keizerlijke leger aldaar was. Eerst toen zag de eerste Consul zijne dwaling in, en haastte zich ze te herstellen. Hij zond bevel aan DESAIX om niet versnelden pas naar het slagveld te ijlen; in persoon leidde hij er de divisie MONNIER en de consulaire wacht heen; het kan toen half twaalf uren geweest zijn. In dier voege verklaart zich de late aankomst van BONAPARTE en der versterkingen.

Zijn halfverbrijzeld linker vleugel is geheel en dérouté. (p. 438).

Wij moeten 'therhalen, de rapporten zeggen het tegendeel; ware onze linker vleugel geheel en dérouté geraakt, dan was de slag ook onherroepelijk verloren geweest, en DESAIX te laat gekomen. Alle officieren van eenige kennis en ondervinding zullen dit erkennen. Een krijgsman, als de heer THIERS, zou er zelfs voor moeten uitkomen, indien zekere vooringenomenheid, welke wij niet willen bestempelen, hem niet wat van zijn' militairen blik deed verliezen.

Door haar goed te Castel-Cerilo te vestigen, zal hij midden in deze uitgestrekte vlakte een steunpunt hebben; zal hij om zijn' be-

vestigden vleugel kunnen zwenken, zijn' geslagen vleugel achterwaarts kunnen brengen, om ze aan 's vijands slagen te kunnen onttrekken.

De grootste mannen blijven mensch, en hebben bij gevolg hunne zwakheden: NAPOLEON had de zwakte van aan zich alléén al de eer der overwinning van Marengo te willen toegekend hebben. Niet tevreden met de rapporten van BERTHIER en van DUPONT, liet hij onder zijne oogen, op verschillende tijdstippen van 1800 tot 1806, nieuwe verhalen opmaken. In die zonderlinge documenten vindt men de spilmanoeuvre. De heer THIERS, sterk in 't manoeuvreren, heeft zich er als een zeer goede buit van meester gemaakt; in zijne betrekking als geschiedschrijver, had hij beter gedaan van ze weg te laten, en zich te houden aan de rapporten van onze generaals: de hulde die wij het genie toebrengen, moet ons niet verleiden om de waarheid te kort te doen.

Op het eerste kanonschot in de vlakte van Marengo gelost, had DESAIX halt gemaakt... zonder verder te dralen, was hij op Marengo getrokken. (p. 443).

De heer THIERS beweert dat DESAIX opmarcheerde vóór dat hij het bevel van BONAPARTE bekomen had; het rapport van DUPONT, van BOUDET, en vooral het uur waarop DESAIX San Giuliano bereikte, bewijzen blijkbaar het tegendeel. Van Rivalta, alwaar DESAIX stond, tot San Giuliano is de afstand 10 kilometers; zonder zich af te matten kan een troep, 24 passen per minuut makende, dien afstand in drie uren afleggen; ware DESAIX van Rivalta gemarcheerd, één uur nadat de eerste kanonschoten te Marengo gelost waren, te weten om tien uren, dan zou hij ten één uur 's namiddags op het slagveld aangekomen zijn; hij kwam integendeel er eerst ten vijf ure aan. Hij toog dus eerst ten twee ure op marsch, hebbende het bevel van den eersten Consul tusschen half een en een uur moeten ontvangen. — De tijdruimte tusschen de ontvangst en de uitvoering werd noodzakelijkerwijs besteed met de intrekking der posten en de voorbereidselen tot den marsch. — Volgens den heer THIERS begon de slag met het aanbreken van den dag, en hij zegt dat DESAIX van Rivalta vertrok kort nadat de eerste kanonschoten gevallen waren. Volgens die rekening zou DESAIX reeds ten acht ure in slaglinie hebben moeten staan! — Het is noodeloos hierover verder uit te weiden.

De drie halve brigaden van DESAIX worden voorwaarts San Giuliano geschaard, een weinig regts van den grooten weg, de 30ste in linie ontwikkeld, de 9de en 39ste in gesloten kolonne op de vleugels van de eerste. (p. 444).

Onze opperbevelhebber bedriegt zich opzigtelijk de slagorde zijner eigene troepen; de generaal BOUDET zal hem terecht wijzen: «Ik «plaatste mijn eerste brigade, de 9de lichte troepen, links van «den grooten weg, gedeeltelijk gedeploujeerd, het overige in ge- «sloten kolonne, ten einde den vijandelijken schok te wederstaan, «en beval dezelve beweging, op den regter vleugel, voor de 2de «brigade.» (Rapport van BOUDET).

Houd mijn dood verborgen, zegt DESAIX tot den generaal BOUDET, want het zou de troepen kunnen doen wankelen. (p. 446).

Heeft DESAIX deze woorden geuit, althans niet aan BOUDET, die zich op dat oogenblik aan het hoofd van de 2de brigade bevond (Rapport van BOUDET). Men heeft den stervenden DESAIX zooveel

woorden in den mond gelegd, dat men het er voor zou kunnen houden, dat hij in 't geheel niets gezegd heeft.

KELLERMANN, die op het verlangen van DESAIX het bevel bekomen had om te chargeren, snelt in den galop voort. (p. 446).

De heer THIERS wil hier den roem van KELLERMANN verkleinen, door te beweren dat deze generaal alleen op bekomen bevel chargeerde. Deze veel meer te verwonderen fantaisie in BONAPARTE, dan in zijn' zoogenaamden geschiedschrijver, speelde eenigen tijd, het moet gezegd worden, door den geest van dezen grooten man (BONAPARTE, wel te verstaan). Dit zonderling en ongelukkig denkbeeld openbaarde zich eerst drie jaren later; men bleef er bij in 1806, en eerst in het verhaal, gezegd van St. Helena, heeft men den generaal KELLERMANN op nieuw volle regt laten wedervaren. De plotselinge beweging van dezen generaal is buiten kijf; 't was eene even gelukkige als beslissende ingeving. De rapporten van MURAT, DUPONT, BERTHIER en het bulletin van het reserve-leger, alle door den eersten Consul bekrachtigde stukken, bewijzen genoeg dat men op dat tijdstip er niet aan dacht, om hem zijn aandeel aan den roem te betwisten. KELLERMANN was toen nog slechts 28 jaren oud, en had nauwelijks sedert twee jaren den rang van brigade-generaal. Zijne bevordering tot divisie-generaal is een nieuw bewijs van de onberekenbare dienst, die hij in den slag van Marengo uit eigen aandrifft bewees.

Ziedaar, naar 't ons dunkt, bewijzen genoeg tot staving van het aan 't hoofd van dit artikel gezegde, nopens de voorbedachte onnaauwkeurigheden van den schrijver, die zich noemt geschiedschrijver van het Consulaat en het Keizerrijk. De Hertog van BELLUNO zich de moeite gevende, om door menigwerf moeilijke nasporingen, maar die met een gelukkigen uitslag bekroond zijn, de onbegrijpelijke afdwalingen te verbeteren van eene schitterende en vruchtbare verbeelding, boven welke men echter de waarheid verkiezen moest, heeft een nuttig en tevens nationaal werk volbragt; want hij heeft in haar waar en veel voordeeliger daglicht, de bewonderenswaardige conceptiën van onzen grooten Keizer geplaatst, waarover het uitgegeven wordend werk des heeren THIERS dikwijls een valschen weerschijn heeft verspreid.

HISTORISCHE BIJZONDERHEDEN,

OVERGENOMEN

UIT DE NAGELATEN PAPIEREN VAN DEN PRUISSISCHEN

GENERAAL EISENHART.

(Vervolg van N°. 9).

«Des morgens vroeg,» zegt hij (dit was de dag na zijne aankomst te Lubeck) vernam ik dat de Westphaalsche landkas op het punt was om te water naar Travemünde afgezonden te worden, en dat zij die plaats niet zou kunnen bereiken, daar de Franschen de Trave reeds bezet hadden. Dadelijk snelde ik naar de woning van den generaal v. BLÜCHER,

om hem daarmede bekend te maken, en hem te verzoeken mij te veroorloven de kas weder aan land te doen brengen, daar zij anders den vijanden in handen zou vallen. — De toenmalige overste v. SCHARNHORST was de eerste officier dien ik vond, en nadat ik hem mijne narigten en mijn voorneemen had medegedeeld, nam hij mij dadelijk mede in de kamer des generaals, wien hij van alles onderrigtte. Toen ik dezen de wijze waarop ik bij de armee gekomen was, met korte woorden had moeten mededeelen, zeide hij: «Mijn vriend RÜCHEL heeft mij reeds gezegd, dat gij een «duchtige kerel zijt; het doet mij plezier dat gij hier zijt, «en ik geef u volmagt te handelen zoo als gij wilt, mits «gij het geld maar hier bezorgt, want mijn korps lijdt «aan alles gebrek, en vooral aan geld. Ik heb ook niets «meer en al veel voorgeschoten. Ga nu maar, en maak «dat gij niet te laat komt.» — Ik ging terstond naar mijn detachement, zond eenige onder-officieren om wagens te verzamelen, en trok daarop naar de rivier, meenende het schip nog daar te vinden. Dit was evenwel juist afgevaren, en er bleef mij niets over, dan het met vier man in een schuitje achterna te varen en het te doen terugkeeren. Weldra had ik het ingehaald en bevond mij met mijne bijhebbende manschappen aan boord. De schipper wilde in het eerst volstrekt niet terugkeeren, doch besloot er eindelijk toe, na eene ernstige explicatie, en zoo waren wij weldra op dezelfde plaats van waar het schip voor eenige minuten was afgevaren. Schielijk liet ik al de vaten met geld lossen, en op eenen aan den oever gereed staanden wagen laden, en reed daarmede naar den generaal, die mij met den uitroep: «Bravo! EISENHART, je bent mijn man!» ontving. Ook benoemde hij mij tot zijn intendant, met last de regimenten en bataillons, die er bij mij om zouden zenden, het noodzakelijkste tegen quitantie af te geven; intusschen moest zijn regiment vooral bedacht worden, en ik moest, ingeval er zich goud bij bevond, dit voor hem bewaren. — Ondertusschen had zich de hertog v. OELS, uit al te groote dapperheid, met eene troepen-afdeeling te ver buiten de poort gewaagd, en werd door den overmagtigen vijand teruggedrongen. Wij hoorden sterk schieten, waarom ik het noodzakelijk oordeelde, mijn kommando te verzamelen en mij daarmede naar de Holzerpoort te begeven, waarheen ook de regimenten verwezen werden, om het geld te ontvangen. — De hertog was intusschen genoodzaakt in de stad terug te trekken; maar dit geschiedde, helaas! in zulk eene wanorde, dat het den vijand gelukte met onze troepen te gelijk de stad binnen te dringen. De generaal v. BLÜCHER bevond zich, toen hem

dit gemeld werd, in zijne woning, maar hij stormde de deur uit, wierp zich op een vreemd paard, dat het digst bij hem stond, en stelde zich aan het hoofd van een kommando van 30 paarden van het kurassier-regiment v. BALIOT, dat zich daar toevallig bevond. Hij dreef den voortdringenden vijand, wel is waar, tot aan de burgpoort terug, maar moest daarna voor de overmagt wijken. Nu ging alles bont door elkander, en de generaal was gedwongen Lubeck te verlaten. — Gedurende dien tijd had ik aan verschillende regimenten reeds vrij aanzienlijke sommen uitgedeeld, en wilde hiermede voortgaan, toen een huzaar verscheidene anderen tot zich riep om mijnen wagen te plunderen. Op mijne ernstige waarschuwing, zich niet aan het geld van den Koning te vergrijpen, greep hij mij bij de giberne, waarschijnlijk om mij van den wagen te trekken, brutale uitdrukkingen er bij voegende: Maar ik nam een kort besluit, trok de sabel en hieuw hem zoo nadrukkelijk in het hoofd dat hij van het paard stortte. Op dit oogenblik kwam de generaal v. BLÜCHER er bij, en nadat hij met het voorvallene was bekend gemaakt, zeide hij: «*Das war ihm gesund, dem Rober!*» — («*soll heissen: Räuber,*» voegt EISENHART er tot verduidelijking bij.)

Het is bekend hoe BLÜCHER, nadat hij uit Lubeck verdreven was, vergeefs trachtte op het onzijdig Deensch grondgebied eene schuilplaats te vinden, en met een gedeelte zijner troepen naar Ratkau trok, alwaar hij verplicht was te kapituleren en zich aan de maarschalken BERNADOTTE, SOULT en MURAT over te geven. EISENHART beschrijft de omstandigheden van deze kapitulatie op de volgende wijze, na eerst te hebben verhaald hoe het hem gelukt was het bovenvermelde geld te redden:

«De daartoe gekommandeerde officieren kwamen reeds des morgens ten 5 uur aan om geld te ontvangen, en hoezeer wij ook den meestmogelijken spoed maakten om het te verdeelen, gelukte het niet volkomen, daar ten 7 uur aan den generaal gemeld werd, dat zijn zoon zich weldra met de fransche generaals in het hoofdkwartier zou bevinden. Mij kwam dit niet onverwacht, en ik had reeds een groote kist van den predikant gekocht, om indien het mogelijk was eenig geld te redden. Dadelijk werden, op bovenstaand berigt, door mij, met behulp van den ritmeester v. WOLKY, van het regiment des generaals, het nog voorhanden geld in de kist geworpen en eenige monteringstukken van den generaal er op gelegd. Slechts een vat met circa 3000 Thalers, kon niet anders dan onder het bed van den generaal geplaatst worden, en nauwelijks was dit geschied, toen de fransche

generaals binnentraden. De generaal BLÜCHER had reeds vroeger gezegd, dat hij zich doodziek zou houden, en had zich ten dien einde in eenen grooten leuningstoel geworpen, nadat hij een witten slaapmuts had opgezet. Hij begon jammerlijk te kreunen, alsof hij de grootste smarten leed. Ook zag hij den generaal TILLY, die hem naderde, met een stervenden blik aan. Deze nu deed hem een pathetische aanspraak vol vleijerijen, noemde hem den grootsten generaal van het pruisische leger, verzekerde hem van de hoogste achting des keizers en des geheelen franschen legers; zeide, dat het geluk van den oorlog zeer veranderlijk was, en dat men onmogelijk dapperder kon strijden dan hij gedaan had, dat evenwel de overmagt der Franschen veel te groot was, en men niet meer bloed moest vergieten, waar geen gelukkig gevolg te verwachten was, daar hij zich door drie legerkorpsen zag omsingeld. — «Ach mijne heeren,» antwoordde de generaal, «ik ben een ongelukkig, oud, nu doodziek man, die tevreden zou zijn, wanneer hij reeds lang in «het graf rustte, om deze gebeurtenis niet beleefd te hebben. Ik moet kapituleren omdat ik geen brood en geene munitie meer heb, anders zou ik mij volstrekt niet behoeven over te geven, en daarom hoop ik eervolle voorwaarden te kunnen bedingen.»

Nadat de generaal TILLY hem dit had verzekerd, werd er tot de uitvoering overgegaan, terwijl de kapitein v. MÜFFLING de punten begon te ontwerpen. Maar reeds bij de eerste regels, welke de generaal BLÜCHER begon te dicteren, en welke als volgt luiden:

«Ik kapituleer alleen daarom, omdat het mij aan brood en munitie ontbreekt,» brak de twist los. De generaal RIVEAUX namelijk, een der drie fransche commissarissen, verklaarde, dat dit niet in de kapitulatie kon geplaatst worden, omdat dit niet gebruikelijk was, enz. Na eenig over- en wederpraten, hetwelk alles door den kapitein v. MÜFFLING aan den generaal in het duitsch moest vertaald worden; daar hijzelf geen fransch sprak, vergat hij zijn aangenomen rol. Met vlamme oogen rigtte hij zich op en zeide met hevigheid: «Nu, dan kapituleer ik in het geheel niet. Met 30,000 man, die ik onder mijne bevelen heb, wil ik mij doorslaan, en stoor mij aan geene neutraliteit meer.» De fransche generaals zagen elkander verwonderd aan, verbaasden evenwel nog meer, toen in hetzelfde oogenblik een fransch officier onthutst de kamer in kwam loopen, en den generaal TILLY iets in het oor fluisterde. Deze werd zeer verlegen en zeide: «Zoo even bekwam hij narigt, dat men bij onze troepen bewegingen zag, die hem bedenkelijk toe-

schenen, en hij hoopte dat hij zich op het woord van den generaal kon verlaten en hier niets te vreezen had. Toen dit den generaal overgebracht was, glimlachte hij en hernam: «Zeg hun dat zij maar gerust zijn moeten.» Ik maakte gebruik van den oogenblikkelijken stilstand van zaken, en zeide zacht tot den generaal TILLY, dat hij den generaal zijn verlangen moest toegeven, wanneer het hem ernst was, bloed te sparen, want dat hij dien ouden leeuw niet kende, die ons liever tot op den laatsten man zou opofferen, eer hij van iets afgang, dat hij eenmaal voor regt hield.

Ik moet inderdaad dezen vijandelijken generaal het regt laten wedervaren, dat hij met veel bedaardheid en billijkheid in alle punten handelde; daarom sloeg hij voor, de door den generaal v. BLÜCHER gevorderde inleiding tot de kapitulatie, er onder aan te plaatsen, wanneer alle punten te voren beteekend waren, hetwelk deze zich eindelijk liet welgevallen, waardoor het sluiten zeer bespoedigd werd. Reeds waren de fransche generaals op het punt van te vertrekken, toen een der fransche officieren den generaal TILLY iets zacht aan het oor zeide, waarop deze zich omkeerde en tot den generaal v. BLÜCHER zeide, dat het van-zelve sprak, dat ingeval hij eene krijgskas bij zich had, hij deze moest overgeven, maar dat men zich hierin op zijn woord zou verlaten. De generaal v. BLÜCHER verschrikte een weinig, en beval mij daarop, het geld af te geven, met de woorden: «Nu, geef ze in 's duivels naam dat dan ook nog maar!»

Ik zeide hem ongemerkt, dat hij zijn woord kon geven geene krijgskas te bezitten, daar het eene landskas was, maar daar de heeren reeds opmerkzaam geworden waren, haalde ik het vaatje van onder zijn bed weg, met bijvoeging, dat — wanneer men den generaal ook zijn eigendom ontnemen wilde — het dan hier was. Begeerig viel een fransch officier op het vat aan, en zeide: «*Je vous donnerai une quittance.*»

Dit zijn de voornaamste bijzonderheden die EISENHART van de kapitulatie van Ratkau opgeeft. De generaal trok hierop naar Hamburg, begeleid door een sauvegarde van een officier en 15 chasseurs (die zelve de groote kist met geld, onwetend wat die bevatte, met de overige bagage op een' wagen laadden, alleen met de aanmerking dat zij verduiveld zwaar was). Groot was zijne vreugde het geld gered te zien. «Die kerels zijn mooi gebarbiërd geworden,» riep hij lagchend uit, «en ik kan maar niet begrijpen dat zij niets gemerkt hebben, het zijn toch maar domme honden, niet waar?»

Met zeer veel onderscheiding werd de generaal in Hamburg ontvangen: de nieuwsgierigheid om hem te zien, was

zoo groot, dat, zooals EISENHART zegt, hij zich nergens kon vertoonen, of er verzamelde zich onmiddellijk eene menigte menschen om hem heen, zoodat hij somtijds door eene achterdeur en langs kleine bijstraten naar huis ging. Een paar kleine episoden uit de toenmalige krijgsgevangenschap der Pruisen te Hamburg, willen wij hier uit EISENHART's papieren nog overnemen:

«Wij ontvingen,» zegt hij, «over Kopenhagen dikwijls tijdingen uit Pruisen, en men kan denken met welk verlangen wij die te gemoet zagen. Zoo hadden wij dan ook vernomen dat de Franschen bij Eylau geslagen waren en een ontzettend verlies aan troepen geleden hadden. Welke innige vreugde dit bij ons en bij de Hamburgers veroorzaakte, kan ik niet beschrijven, en toen ik op den avond van den volgenden dag, op welchen wij die tijding ontvingen, in den schouwburg kwam, en men mij vroeg, of ik iets nieuws wist, hernam ik dat de Franschen bij Eylau duchtig slaag hadden gekregen, en dat alles nog goed zou gaan. De vreugde kwam ook hier algemeen aan den dag, zonder juist zeer luid te worden. Maar een jood, met name GUMPRECHT, ook spottenderwijze baron ABSATZ genoemd, waarvan zich de fransche minister BOURIENNE als geheim agent bediende, haastte zich mijne mededeeling dadelijk te rapporteren, en wel aanzienlijk vergroot. — Den volgenden dag ontmoette ik den vorst v. WITTGENSTEIN, welke zich te Hamburg ophield, en wel, naar ik vermeen, volgens beschikking van den Koning, wien hij ook toenmaals gewigtige diensten moet bewezen hebben. Deze riep mij en zeide: «Mijn waarde heer EISENHART, wat hebt gij gisteren in den schouwburg gedaan? Om Godswil, gij zult u-zelven ongelukkig maken; BOURIENNE wil u naar Frankrijk zenden, en zal het eindelijk met ons niet beter maken. Ik kom zoo van den generaal v. BLÜCHER, wien ik in BOURIENNE's naam gezegd heb, dat hij u bevelen zou dit na te laten, anders zou hij hiertoe moeten overgaan. De generaal v. BLÜCHER zal u zijne meening wel zeggen; ga er maar heen, hij is nog te huis.» Ik hernam hierop, dat ik met BOURIENNE's bedreigingen lachte, dat deze mij niets te bevelen had, daar wij aan het gouvernement ondergeschikt waren, en dat ik dadelijk tot den gouverneur gaan en hem alles verhalen zoude, wat ik gezegd en gedaan had, en ook dat hij van mij de bedreiging van BOURIENNE zou vernemen. Hoewel de vorst mij daarvan zocht af te brengen, en meende, dat ik de zaak daardoor erger zou maken, bleef ik toch bij mijn voornemen; alleen beloofde ik hem dat ik eerst naar den generaal v. BLÜCHER gaan zou. Daar gekomen, ontving

hij mij met de volgende woorden (welke wij om het karakteristieke van v. BLÜCHERS taal, in het oorspronkelijke willen laten volgen:)

« Herr! plagt sie der Teufel? Was haben Sie gemacht?
« Der BOURIENNE will Sie nach Frankreich schicken, und uns
« Andere auch, wenn Sie Ihr verdammtes Maul nicht halten.
« WITTGENSTEIN was hier, und den hat er zu mir geschickt;
« er hat mir die Hölle heisz gemacht.»

« « Ja, Ew. Exzellenz, ich habe den Fürsten selbst auch
« « schon gesprochen, und er hat mir das Nämliche gesagt.» »

« Na! und was nun? » fragte der General. « « Nun —
« « was meine Antwort — werde ich sogleich zum Gouver-
« « neur gehen, ihm Alles der Wahrheit treu erzählen und
« « doch sehen, was dieser dazu sagen wird, dasz BOURIENNE
« « sich untersteht, in militairischen Angelegenheiten sich zu
« « mischen.» »

« Herr! Er ist rasend toll — doch halt? ich glaube Er
« hat Recht. Mache Er, was Er will, aber ich mag von
« nichts wissen.»

« Bij deze gelegenheid moet ik opmerken, dat de generaal
alleen wanneer hij goed gehumeurd of iemand genegen was,
zich van het woord *Er* bediende. Daar ik nu bij hem ge-
wonnen spel had, gelukte het mij weldra hem tegen BOU-
RIENNE in het harnas te jagen, zoodat hij zeide: « Als de
gouverneur hem maar eens duchtig wilde uitvegen! »

Bij den gouverneur aangekomen zijnde, werd EISENHART
door dezen zeer goed ontvangen en van diens bescherming
verzekerd, zoodat hij en de generaal v. BLÜCHER alle reden
hadden over den uitslag van deze poging tevreden te zijn.

Om zich te redden uit de geldverlegenheid, welke bij
EISENHART het noodwendig gevolg moest zijn van zijn lang-
durig oponthoud in Hamburg, waar het zeer duur is, en
waar hij van zijne familie geen de minste ondersteuning
kon ontvangen, gebruikte hij het volgend middel:

In het jaar 1805, nadat hij in de gelegenheid geweest
was den vorst van Thüringen eenige diensten te bewijzen,
was hem door de welwillendheid van den vorst van Rudol-
stadt het groote Comitiv als keizerlijk hof- en palzgraaf ver-
leend geworden. Aan deze waardigheid waren bijzondere
prerogatieven verbonden, waaronder ook behoorde, dat hij
kandidaten, na een afgelegd examen, door drie doctoren der
faculteit in zijne tegenwoordigheid afgenomen, tot doctor kon
bevorderen; hij had hiervan nimmer gebruik gemaakt, maar
daar de doctoren in Hamburg vrij van inkwartiering waren,
vond hij weldra liefhebbers genoeg, vooral die doctor in de
philosophie wenschten te zijn, waar hij te minder zwaarig-

heid in vond, daar, naar zijn inzien, die heeren, al waren
ze ook al niet zeer geleerd, toch het minste kwaad konden
doen. — Hoewel hij van de aspiranten in korten tijd wel
een bataillon had kunnen oprigten, bepaalde hij zich slechts
tot hen die het waardig waren, hetgeen hem evenwel geld
genoeg opbragt. Eens dat hij op een diner, hetwelk de pruis-
sische gezant, de graaf v. GROTHE, aan BLÜCHER gaf, naast
dien gezant geplaatst was, gaf deze hem te kenuen, dat hij
gaarne had, dat EISENHART aan den nevens hem geplaatsten
gast, die zeer veel verdiensten bezat, een doctors-diploma
afgaf, hoewel hij bezwaarlijk aan het examen zou kunnen
beantwoorden. Hij weigerde dit echter beleefdelyk, waarop
de gezant den generaal v. BLÜCHER om zijne voorspraak
verzocht, welke zich gewillig vinden liet, en tot EISENHART
zeide: « Pfalzgraaf, wees niet dwaas, maak den braven man
« tot doctor, ik neem het op mijne verantwoording; hij
« heeft zeer goeden ouden wijn, en die geeft meer verstand,
« dan al die geleerde pennhelden hebben. Morgen zullen
« wij daar verder over spreken, en ik zal wel zeggen hoe
« dat geschikt kan worden.» Den volgenden dag werd het
examen bij den generaal gehouden, die den aspirant en de
examinatoren alzo had geprepareerd, dat zijn wensch kon
worden vervuld. — De heer MARTIN HEINRICH K., die nu
nog doctor philosophiæ is, wilde EISENHART een aanzienlijk
geschenk geven, maar hij wees het van de hand.

Meer dan zes maanden duurde de krijgsgevangenschap
van den generaal BLÜCHER. Weinig belangrijks wordt ons
door den generaal EISENHART van den laatsten tijd van hun
verblijf te Hamburg medegedeeld, tot dat eindelijk de uit-
wisseling tegen den maarschalk VICTOR er een einde aan
maakte. NAPOLEON hield destijds zijn hoofdkwartier te Fin-
kenstein, en zond den generaal bevel over Berlijn naar Fin-
kenstein te komen, daar hij hem in persoon wilde leeren
kennen. Hierdoor werd v. BLÜCHER verhinderd in zijn voor-
nemen om over Kopenhagen naar Königsberg te reizen.

Na nog zes dagen besteed te hebben met het maken der
noodige toebereidselen voor de reis, verliet de generaal Ham-
burg, in gezelschap van zijne beide zonen, EISENHART en
eenen luitenant v. PERPONCHER, een Hollander van geboorte,
die vroeger bij het regiment garde du corps had gestaan,
en die zich bij v. BLÜCHER had aangesloten, in de hoop
dat het dezen gelukken zou zijne uitwisseling bij den Keizer
te bewerken, daar hij er niet in begrepen was, als niet bij
v. BLÜCHER's korps gestaan hebbende.

(Het vervolg hierna.)

KRIJGSKUNDIGE BESCHOUWINGEN

OVER EENEN

MOGELIJKEN INVAL IN GROOT-BRITTANJE, EN DE VERDEDIGINGSMIDDELEN VAN DAT RIJK.

Onder dit opschrift vonden wij, in eene der laatste nummers van het geachte Engelsche Tijdschrift voor de Land- en Zeemagt, *the United Service Magazine*, een opstel (1), belangrijk genoeg — ten minste volgens onze bescheidene meening — om in onzen *Militairen Spectator* te worden opgenomen. Wij behooren niet tot hen, die vast gelooven, en daarvan ook anderen trachten te overtuigen, dat wij het Duizendjarig rijk zijn ingetreden, en die op grond van dat geloof alléén, het tot burgerpligt rekenen, om den genadeslag aan onze weerbaarheid en aan ons krijgsbestaan, te helpen toebrengen.

Uit het hierbovenbedoeld opstel zal men ontwaren, dat ook bij onze magtige zee-naburen, dat geloof, in weerwil der *entente cordiale*, nog geen zeer vaste wortelen heeft geschoten (1), en het zal voorzeker geen betoog behoeven, dat die vastheid, door den schok welken de Spaansche huwelijken aan de hartelijke verstandhouding heeft gegeven, vooral niet is vermeerderd.

Amsterdam, Febr. 1847.

J. H. E.

In weerwil der belangrijke vraagstukken van inwendig bestuur welke thans in beraadslaging zijn, is de algemeene aandacht, in den laatsten tijd, ernstig gevestigd geweest op onze nationale verdedigingsmiddelen. Wij juichen deze stemming van harte toe. Wij stellen zooveel vertrouwen in het gezond oordeel van het Britsche volk, dat wij ons overtuigd durven houden, dat, de zaak eenmaal goed beschouwd zijnde, de middelen spoedig zullen gevonden wezen, om er al de moeilijkheden van op te lossen. Maar terzelfder tijd wagen wij het, te zeggen, dat het vraagstuk door het algemeen slechts ten halve wordt begrepen. Er heerscht onder de menigte een duister voorgevoel van eene nabijzijnde crisis, eene zekere overtuiging dat er gebeurtenissen op handen zijn, welke haren naam aan een geheel tijdperk der wereldgeschiedenis zullen geven, en dat, zoo men geen anderen weg inslaat, er weldra een droevige dag zal aanbreken, waarin wij al het bestaande gewelddadig zullen zien veranderd, niet verbeterd; waarin Engeland onverhoeds van het verheven standpunt zal worden geslingerd, waarvan het thans den geheelen aardbol overziet. Van welke zijde die storm zal aanbreken, is niet moeilijk te gissen, de oppervlakkigste beschouwer van het verledene, weet dat het Frankrijk is! Na alles wat hierover reeds gezegd en geschreven is, beschouwen wij het eene nuttelooze taak om aan te toonen, wat de geliefkoosde voorwerpen van zijne eerezucht zijn. Maar ofschoon het gevaar van die zijde wel wordt erkend, lijdt die erkenning

(1) Het opstel in het *United Service Magazine* werd geschreven voor de huwelijksvereenigingen in Spanje.

echter dáárom nog niet tot het nemen van noodzakelijke voorzorgen; men verschuilt zich achter illusien, ten einde de verplichting te ontgaan van gehoor te geven aan de stem der overtuiging. Van dáár dat de groote hoop, met overdrevenheid op onze groote meerderheid steunende ter zee, en door deze noodlottige zekerheid in slaap gewiegd, glimplacht op de bloote gedachte aan eenen inval. Gelukkig echter zijn er nog mannen die aan de mogelijkheid van zulk eene gebeurtenis niet twijfelen, en het blijft dus de vraag, voor de natie en voor hare bestuurders: Op welke wijze kan dat gevaar worden voorgekomen? Een van de eerste doeleinden eener staatkundige maatschappij is, zich met alle vereenigde krachten tegen beleedigingen of geweld van buiten te verdedigen. Zij voldoet niet aan de voorwaarden harer instelling, wanneer zij zich, onvoorbereid, laat aanvallen. De kracht eener natie bestaat in drie dingen: de sterkte harer bevolking, hare krijgsdeugden en haren rijkdom. Maar dapperheid alléén, die heldhaftige deugd, welke ons ter verdediging van den geboortegrond doet toesnellen, is niet voldoende; de magt van eenen staat berust minder in het getal, dan in de krijgskundige zamenstelling zijner burgers. Er zijn eene menigte eigenschappen, welke een volk zich moet trachten eigen te maken, het bezit van die allen gaf den Romeinen het gebied der wereld. Boven alles echter, moet men in het oog houden, dat de kracht van eenen staat *betrekkelijk* is, en vergeleken moet worden met die van al de natiën van welke hij iets te vreezen heeft, waardoor men van zelf tot de gevolgtrekking komt, dat men steeds eene magt moet onderhouden, die des nabuurs overtreffende, of ten minste daarmee gelijk staande. Een vlugtige blik op de financiële, staat- en krijgskundige hulpbronnen van Engeland en Frankrijk, zal onze lezers in staat stellen, om heider middelen van aanval en verdediging, bij eenen mogelijken oorlog, te beoordeelen.

Sedert den vrede van 1815, heeft de landbouw, koophandel en nijverheid in Frankrijk, eene, vroeger in dat land ongekende, hoogte bereikt. Zijne bevolking telt, in ronde getallen, 37 millioenen; zijne inkomsten overtreffen die van Groot-Brittanje, terwijl zijne schuld slechts het vierde gedeelte bedraagt van die, waaronder dat rijk gebukt gaat.

Maar te midden der trapswijze vermeerdering van nationale groothed, heeft Frankrijk, getrouw aan de schoone overleveringen van vroegeren krijgsroem, met eene bewonderenswaardige voorziening en met onvermoeide zorg, niets onbeproefd gelaten, om aan zijne militaire instellingen al de kracht te geven waarvoor zij slechts vatbaar zijn. De sterkte van het fransche leger bedraagt in dit oogenblik 450,000 man, en bevat in den hoogsten graad al de bestanddeelen die eene krachtige legermagt zamenstellen, zoowel wat organisatie, krijgstuicht, inwendig beheer, geoefendheid der soldaten, als bekwaamheid der officieren betreft. Bij eenen uitbrekenden oorlog, kan deze magt worden verdubbeld, door het onder de wapenen roepen der manschappen die hunnen zesjarigen diensttijd hebben volbragt, en die, volgens de conscriptiewet, verplicht zijn, om in oorlogstijd nog gedurende zes jaren te dienen. 50,000 Man van deze laatste categorie, worden jaarlijks ontslagen. De hierboven aangehaalde wet werkt alzoo zeer gunstig om krijgsgeschiktheid onder de geheele bevolking te verspreiden,

en verrijkt Frankrijk met het hoofdvereischte van iedere goede krijgsgorganisatie: eene krachtig zamengestelde nationale reserve.

Bij deze geregelde magt moeten nog gevoegd worden, de veteranen en invaliden, een millioen nationale garden, en de achterban eener krijgshaftige bevolking; eene magt, welke, zoo zij al niet geschikt mogt wezen om in het veld te worden gebruikt, dan toch, gerugsteund door een deel geregelde infanterie en kavallerie, geschikt is ter verdediging van de hoofdstad en der vestingen van het binnenland. Welk groot verschil van gevoelen er moge bestaan hebben, omtrent de bevestiging van Parijs, het hoofdverschil betref de wijze van uitvoering; de noodzakelijkheid van dien maatregel is door de grootste krijgsvernuften van Frankrijk algemeen erkend. Bij de tegenwoordige wijze van oorlogvoeren, is de hoofdstad, het middelpunt der kracht van eenen staat, het natuurlijk object voor eenen veroveraar; de herhaalde voorbeelden van NAPOLEON's veldtogten, voerden de Verbondenen in 1814 en 1815 naar Parijs. En inderdaad, wanneer de regelen der krijgskunst zulke snelle en beslissende togten al niet voorschreven, zouden zij nog, onder een financieel oogpunt, raadzaam zijn. Een enkele blik op de krijgskundige kaart van Europa, is voldoende, om zich te overtuigen, hoe, door de vele vestingen, waarmede de oppervlakte van dat werelddeel, sedert den vrede van 1815 is vermeerderd, onze naburen van het vaste land hebben getoond dezen grondregel te huldigen. De bevestiging van Parijs was te gelijker tijd eene daad, zoowel van groot staatkundig, als van krijgskundig belang. Door het hart van het rijk te dekken, gaf men aan de grensvestingen al haar vorig gewigt terug. Het is inderdaad de hoeksteen van een veelomvattend verdedigingsstelsel, hetwelk in het vervolg Frankrijk's onafhankelijkheid tegen de aanvallen van het verbonden Europa, zal beveiligen.

Ook de zeemagt van Frankrijk heeft sedert den laatsten algemeen vrede eene ontwikkeling erlangd, die thans het voorwerp eener ernstige en gegronde bekommring voor Engeland uitmaakt. De toepassing der stoom op de scheepvaart, heeft onze grootere bedrevenheid in de zee-taktiek, waaraan wij zoo menige schoone overwinning verschuldigd zijn, een groot gedeelte van hare waarde doen verliezen, en de vernielende uitwerking der holle projectielen, die in 't vervolg in iederen zee-strijd eene hoofdrol zullen spelen, heeft de Franschen de overtuiging gegeven, dat zij voortaan, op ons eigenaardig element, niet voor ons zullen behoeven onder te doen.

Het laatste verslag van de zee-commissie over de stoomvaart in Frankrijk, bewijst maar al te zeer het ernstig verlangen, het bepaald voornemen der regering, om de grootst mogelijke uitbreiding te geven aan hare stoomvloot, waarmede zij de stille hoop koestert, eenmaal eenen doodelijken slag aan ons overwigt ter zee, toe te brengen.

Frankrijk bezit alzoo, behalve 36 linesschepen, 59 zware fregatten, 31 korvetten, 53 brikken en 144 kleinere vaartuigen, te zamen met 37,000 zeelieden bemand:

18	stoomschepen	van	450	paardenkrachten.
26	"	"	450 tot 220	"
38	"	"	220 " 150	"

En terwijl hare havens en arsenalen den sloopshamer doen weergalmen, terwijl iedere tak van het zeebestuur slechts op de berei-

king van een doel, — het vermeerderen der zeemagt — gerigt is, wordt de geheele zeekust, van Duinkerken, tot St. Jean de Luz op eene wijze versterkt, die haar voor de gezamentlijke zeemagt van geheel Europa, ongenaakbaar maakt. Het vernielend en geconcentreerd vuur der linesschepen zal voortaan niets meer vermogen tegen steenen wallen door holle kogels verdedigd, en Acre zal waarschijnlijk in de geschiedenis het laatste voorbeeld wezen van een groot zee-bombardement.

Hoe ontzaggelijk de magt van Frankrijk, door uitgestrektheid en rijkdom, ook reeds wezen moge, zij wordt nog aanmerkelijk verhoogd door den zedelijken en maatschappelijken toestand van zijne bewoners, door hunne veroveringszucht en hunnen dorst naar krijgsroem. De fransche omwenteling heeft niet alleen de bovenste oppervlakte der maatschappij vertoon; zij heeft zich tot in hare diepste en verborgenste schuilplaatsen doen gevoelen; iedere schakel in de nationale keten, van den edelman tot den boer, heeft haren magtigen invloed ondervonden, en de man van talent en vernuft, die, vóór hare werking, gedoemd was om bij den ploeg of het aambeeld zijn leven te slijten, ziet zijnen werkkring thans uitgebreid, kan zich thans verheffen, en naar den hoogsten prijs in de loterij des menschelijken levens mededingen. De instellingen en de regeringsvorm van Frankrijk, zijn opvoedings-sijstema, hetwelk de verspreiding van algemeene kundigheden en de beoefening der natuurkundige wetenschappen in de plaats stelt van gegronde praktische studiën en van een zuiver zedelijk onderrigt, zijn juist berekend, om in iedere klasse der maatschappij dien dorst naar roem en grootheid op te wekken, welke alleen in oorlog of omwenteling kan worden geleest.

Is deze schildering juist, dan wordt het eene zaak van het uiterst gewigt, te onderzoeken, wat er te wachten is van een land uit zulke bestanddeelen zamengesteld, en dat bovendien onder den invloed staat van het despotisme eener allesvermogene volksvertegenwoordiging en van eene drukpers, welke zich door eenen gloeienden haat tegen Engeland onderscheidt. Te beweren, dat eindelijk een tijdvak van vrede in de geschiedenis van het menschdom is aangebroken, dat de wereld voortaan slechts door handels- en nijverheidsbelang zal worden geregeerd, levert het bewijs eener diepe onkunde van de menschelijke natuur, en van de onmisbare uitwerking dier hevige en ongebonden hartstogten, welke in alle eeuwen de gewigtigste veranderingen in de zaken der menschheid hebben voortgebracht. Nationale haat, nationale ijdelheid, nationale wraakzucht spannen in Frankrijk tot eenen kruistogt tegen Engeland te zamen. Met voorbeeldeloos beleid, met rustelooze zorg, heeft het den tegenwoordigen Koning der Franschen mogen gelukken, al die hartstogten in toom te houden; maar zal zijn opvolger, al bezit hij daartoe den wil, ook de kracht zijns vaders bezitten? Zal hij in staat wezen, om dien rusteloozen geest die hevige driften te breidelen, waarvoor zelfs het genie van NAPOLEON buigen moest? «Ik was, zegt de Keizer in zijne Gedenkschriften, «door den drang der noodzakelijkheid tot den oorlog gedwongen. «In Frankrijk moet iedere drie maanden iets nieuws worden ver- «toond, om het geschreeuw des volks naar nieuwigheden, te «voldoen.» Wanneer voor de hartstogten, voor de onbegrensde eierzucht van het *Jeugdige Frankrijk*, geen uitweg naar buiten

gezoekt wordt, zal het, gelijk SATURNUS, zijne eigen kinderen verslinden. Alsdan zal een nieuw schrikbewind den gezigtseinder van Frankrijk benevelen, en zijne velden met bloed bedekken; maar de kracht der omwenteling zal dan niet tegen adellijke privilegiën maar tegen den eigendom gerigt zijn; « *la guerre aux riches!* » de uitbundige leer der Socialisten. Gedurende het leven van LOUIS PHILIPPE, zal de hartelijke verstandhouding tusschen de beide rijken welligt kunnen bewaard blijven; maar hoe broos is een toestand van zaken, welke op het leven van een enkel man is gevestigd, die thans zijn 73ste jaar is ingetreden!!

De loop der menschelijke gebeurtenissen wordt door onveranderlijke wetten bestuurd; ieder geslacht wordt blindelings door eene onzichtbare kracht voortgezweept. Het was een volksgeloof in de oudheid, dat, na de omwenteling van het Platonische jaar, dezelfde gebeurtenissen die de wereld eenmaal vervulden, op nieuw te voorschijn traden: Van daar de schoone regels van den Romeinschen dichter:

« *Alter erit tum Tiphys et altera quae vehat Argo
Delectos heroas: erunt etiam altera bella
Atque iterum ad Trojam, magnus mittetur Achilles.* »

Wanneer dus de geschiedenis ons leert, dat de groote wereldgebeurtenissen zich in eenen onveranderlijken cirkel bewegen, welke meer waarborg geeft dan het karakter en de toestand van het tegenwoordig geslacht, dat het eene uitzondering op die eeuwige wetten maken zal? Zoo er lieden zijn, welke gelooven dat het droombeeld van den abt de ST.-PIERRE — een eeuwige vrede — eenmaal zal worden verwezenlijkt, wij behooren niet tot hun getal; integendeel, wij vreezen, dat bij het verscheiden van den tegenwoordigen Franschen Koning, een oorlog met Frankrijk met wiskundige zekerheid kan worden voorspeld. Het denkbeeld om den erfelijken najver tusschen de twee volken, door eenen inval te beslechten, is lang door de Franschen gekoesterd, en de ijver waarmede zij de onderneming van NAPOLEON hielpen bevorderen, bewijst maar al te duidelijk, hoe welgevallig hun die was.

De toebereidselen door NAPOLEON in 1804 en 1805, voor eenen inval in Engeland gemaakt, zijn de voortreffelijkste getuigen van zijne buitengewone werkzaamheid en van zijn vernuft. Door stoomkracht zal thans de uitvoering zeer worden vereenvoudigd; de eerste oorlog met dit land zal er de proef van leveren. In verband met twee krachtige diversiën — eene in Ierland en de andere aan den mond der Humber — kan een fransch leger van 130,000 man, op de kust van Essex of Sussex geland, op de hoofdstad aanrukken. De geest van centralisatie der tegenwoordige regerings-instellingen, maakt de bezetting van de hoofdstad des vijands tot eene beslissende krijgsoperatie. En zoo onze instellingen al minder gecentraliseerd zijn, dan die der Franschen, is evenwel onze hoofdstad het finantieel middelpunt der geheele wereld; de tegenwoordigheid alléén van een vijandelijk leger op onze kusten, zou voldoende wezen, om, bij den kunstmatigen en ingewikkelden toestand onzer maatschappij, aan het krediet eenen onherstelbaren schok te geven. Wij kunnen van een volk, dat door den koophandel ontzenuwd, en gewoon is om ieder belangrijk vraagstuk, aan zijn materieel belang te toetsen, geenszins die heldhaftige opofferingen,

dat voorbijzien van eigenbelang verwachten, waardoor men de hoofdstad aan het behoud des vaderlands opoffert. De vijand, eenmaal meester van de hoofdstad zijnde, zou de vernederendste vredesvoorwaarden kunnen voorschrijven: de onafhankelijkheid van Ierland, de teruggave van Gibraltar en Malta, de verdeeling onzer Koloniën, eene ontzaglijke oorlogsschatting, de vestiging van onzer regeringsvorm op meer democratische beginselen, in één woord, alles wat Groot-Brittanje van het hooge standpunt dat het thans bekleedt, tot eene mogendheid van den derden rang zou kunnen doen afdalen. Een veldtogtontwerp, gegrond op eene naauwkeurige kennis der zedelijke, staatkundige, finantie en krijgskundige bescheiden van Engeland, op de gehechtheid des volks aan zijne regering en instellingen, op eene juiste berekening der hinderpalen en hulpbronnen, welke de invaller kan ontmoeten, zal met snelheid ten uitvoer kunnen worden gebracht. Om het doel te bereiken kan Frankrijk, op zijne noordelijke kusten, eene aanzienlijke magt bijeenbrengen, die de volgende sterkte hebben kan:

	MANSCHAPPEN.	PAARDEN.	GESCHUT.	KAISSONS EN VOERTUIGEN.
Infanterie.	160,000	400		
Kavallerie.	20,000	20,000		
Artillerie.	5,000	13,000	420	985
Artillerie-trein 14 kompagnien met kaissons voor pa- tronen, en be- sneit voor tien dagen.	2,390	3,800		950
Niet ingedeelden.	12,700			
Totaal.	200,000	37,200	420	1,935

Een park belegerings-geschut met amunitie voor eenen veldtogt, 10,000 schapen, 200,000 rations fourage, levensmiddelen voor eene maand, 100,000 reserve-geweren.

Middelen van Transport.

160 Stoom-transportschepen, ieder geschikt voor 2 bataillons of 1600 man; 300 schroef-stoomschepen van een bijzonder maaksel elk 140 paarden kunnende bevatten, benevens de artillerie, welke bestemd is, om de landing te beschermen.

Verdeeling.

Regter Vleugel.	Centrum.	Linker Vleugel.
Tusschen Calais en Duinkerken, en bestemd voor de Humber.	Cherburg en Boulogne, bestemd om op Londen te marcheren.	Brest. Tegen Ierland bestemd.
20,000 man.	150,000 man.	30,000 man.
25 stoomschepen.	100 stoomschepen.	35 stoomschepen.

NAPOLEON had in 1803, voor zijne voorgenomen landing, 2293 kleine vaartuigen van allerlei soort, verzameld. De bovenstaande staat toont, hoezeer de middelen van overtocht thans vereenvoudigd zouden zijn.

Wij stemmen toe, dat het oversteken van het kanaal veel bezwaren zou opleveren, maar hoe talrijk die ook zijn mogten, het blijft onbetwistbaar zeker, dat de onderneming *niet onmogelijk is*. Zij ware uitvoerbaar in eene donkeren nacht of zwaren mist door eene behendige combinatie, welke de Franschen eenigen tijd meester liet van het kanaal, gelijk aan NAPOLEON bijna gelukt was; of eindelijk, ten gevolge van een gevecht met het bedekkingseskader in het kanaal, hetwelk de Engelschen, zelfs na eene overwinning, noodzaken zou, zich in hunne havens te gaan herstellen; want zoodanig toch is het vernielings-vermogen der hedendaagsche artillerie, dat de gevolgen der zeegevechten voor beide partijen meer gelijk zullen zijn. Buitendien bewijst de geschiedenis van al onze oorlogen met Frankrijk, dat het onmogelijk is, zijne kusten op den duur geblokkeerd te houden. In 1796 ontsnapte HOCHÉ uit Brest, en werd alleen door de elementen belet zijnen inval in Ierland te volvoeren. Drie jaren later, zeilde de fransche expeditie, in spijt van ons blokkade-eskader, uit Toulon, vermeersterde Malta en landde in Egypte. In 1803 gelukte dezelfde poging aan de fransche vloot onder VILLENEUVE, door wiens weifelmoedigheid alléén de combinatie van NAPOLEON, om 50 lineschepen in het kanaal te vereenigen, mislukte. In één woord, onze grootste zeelieden zelfs, waarvan wij alleen ST. VINCENT en NELSON noemen willen, hebben erkend dat de zeemagt alléén onvoldoende is om het land te beschermen.

« De geschiedenis, zegt BOLINGBROKE, is de wijsbegeerte welke door voorbeelden onderwijst.» Zoo wij dus hare leerzame bladzijden inzien, vinden wij, gelijk een baak in den oceaán der eeuwen, den naam van *Aigospotamos*, om de volken voor het gevaar en de dwaasheid te waarschuwen van een blind vertrouwen te stellen in hunne denkbeeldige oppermagt ter zee. Laat het smadelijk lot der Atheners, na de zege van LYSANDER, ons ten voorbeeld strekken. Ja, laat ons in het geheugen bewaren de woorden van DEMOSTHENES, in een later tijdperk hunner geschiedenis, toen hij hun tegen de bedoelingen van PHILIPPUS waarschuwde: « Het is uwe zwakheid welke zijne sterkte uitmaakt, « uwe onverschillige zinneloosheid, een blind vertrouwen, welke « hem zijn doel zullen doen bereiken.»

Na achtereenvolgens de zee- en landkrachten van Frankrijk, den maatschappelijken toestand zijner bewoners en den drang der oorzaken, welke eenen oorlog voor de regering van dat land onvermijdelijk maken, te hebben aangetoond; zullen wij thans onze eigene zedelijke en stoffelijke verdedigingsmiddelen, en de nationale hulpbronnen, waarmede de storm moet worden afgeweerd, die vroeg of laat tegen onze kusten zal uitbarsten, gaan beschouwen; met andere woorden: op welke wijze 150,000 Franschen, welke op drie dagmarschen van onze hoofdstad geland zijn, moeten worden teruggeslagen. Wanneer wij eenmaal bekend zijn met de hoofdomtrekken en met den vorm eener bepaalde landstreek, en tevens de grenzen hebben beschouwd van de naburige landen, van welke vijandelijkheden te wachten zijn, is het niet moeilijk de rigting aan te toonen, welke een oorlog volgen zal.

De betrekkelijke aardrijkskundige ligging van Groot-Brittanje en Frankrijk, welke van Margate tot Landsend, en van Duinkerken tot Brest evenwijdig is, maakt het duidelijk, dat de zeekusten van Cornwallis, Devonshire, Dorsetshire, Hampshire, Sussex, Kent en Essex, de punten van aanval wezen zullen. Door hunnen korten afstand van Londen, zullen de drie laatste waarschijnlijk het tooneel der fransche krijgsoperatiën worden.

Van Dover en Calais buigen de kusten van Frankrijk en Engeland, in de rigting van het Noorden naar het Zuiden, achterwaarts in. Van Cherburg naar het eiland Wight, bedraagt de afstand 63 mijlen; van Boulogne tot Réé 40, van Calais tot Dover 25, van Duinkerken tot de Noor 45, en van hetzelfde punt tot de Humber 270; van Brest tot de zuidkust van Ierland is de afstand 300 mijlen (1).

De zeekust van Kent tot Sussex kan in drie deelen worden verdeeld: van Portsmouth naar Dover, van Dover naar Margate, van Margate naar Sheerness. De afstand van deze punten tot Londen is van 56 tot 70 mijlen, en van Chatham van 30 tot 35. Tusschen Portsmouth en Sheerness bevinden zich vijf hoofdkapen, en tusschen deze negen baaijen, behalve de kleinere kreeken. De eene helft van deze kust bestaat uit rotsen, die eenen gewigtigen slagboom daarstellen, de andere helft is vlak en geheel open. Eenige mijlen landwaarts in, strekt zich een duinketen uit van Portsmouth tot Beechy-head. Achter Pevensey en Romsey rijst de grond langzaam tot aan Hythe, van waar de heuvels weder een natuurlijk holwerk vormen.

Het binnenste van Kent, van Dover naar Chatham, is een aangegschakelde keten van heuvelen. Dover en Deal zijn de beide sleutels onzer zeegrenzen. Tusschen Deal en Harwich vormt de zee de basis van een' gelijkzijdigen driehoek, waarvan iedere zijde ongeveer 40 mijlen heeft, en waarvan de Noor den tophoek, Kent en Essex de beide andere hoeken uitmaken. De ruimte welke begrepen is tusschen dezen driehoek en de straat van Dover, vormen de beide aangrenzende kanalen, door welke bijna de helft van den handel van Engeland wordt gedreven, en die in onmiddellijke gemeenschap staan met het middelpunt der regering. Door zijne aardrijkskundige ligging beheerscht Deal de geheele zeekust van Kent, Essex, en van de monden van de Theems en de Medway. De acht mijlen, welke Deal en Dover van Folkstone scheiden, bestaan uit ontoegankelijke rotsen; van dáár tot Winchelsea, 30 mijlen, vindt men eene vlakke kust, en van het laatste punt tot Hastings, 7 mijlen, wederom steile rotsen, die op hunne beurt, door eene vlakte van 20 mijlen, tot aan Eastbourne worden vervangen. Van Eastbourne, of liever van Beechy-Head tot Seaford, strekt zich eene ontzaglijke rotsmassa uit; tusschen deze laatste stad en Newhaven bevindt zich eene vlakte van 5 mijlen en eene kleine baai, door den mond der Ouse gevormd wordende; van dit laatste punt strekt zich, op eene lengte van 9 mijlen, eene massa krijtrotsen uit die tot aan Brighton uitloopen, vanwaar de kust, tot aan Portsmouth, vlak en effen is.

Het zuidelijk gedeelte van Ierland, Munster en Connaught, tusschen Galway en Waterford, het geschiktste terrein voor eene lan-

(1) Wij herinneren hier, dat de Engelsche mijl, 20 minuten heeft. (Fert.)

ding, heeft overvloed aan goede havens. Op eene kust van 300 mijlen uitgestrektheid, vindt men Waterford, Cork, Kinsale, Crookhaven, Bantry, Kenmare, Shannon, Galway, Sligo, Donegal, Lough, Swilly en Foyle. Maar op deze geheele, uitgebreide zee-kust van Ierland en Engeland, bevinden zich slechts twee versterkte punten van eenig belang — Plymouth en Portsmouth, — al de overige hebben weinig te beduiden, of zijn geheel verwaarloosd. De vermeerdering van de getalsterkte der zeemagt, en de versterking der kusten is een bewijs dat het gouvernement zich op toekomstige gebeurtenissen voorbereidt: — Het is echter onmogelijk, om onze uitgebreide kusten alléén door batterijen en versterkingen te verdedigen. Door de hierdoor veroorzaakte groote verbroekeling van krachten, zou deze verdediging aan al de na-deelen van het cordon-systema zijn blootgesteld. Men zou zich moeten bepalen tot het bezetten der zwakste punten van onze kust en van de toegangen tot onze groote zee-inrigtingen, terwijl de hoofdmagt, in eene centrale stelling bijeengehouden, gereed moest staan, om naar de plaats der landing te snellen. Een goed stelsel van nationale verdediging, moet, wil het aan zijne instelling beantwoorden, in al zijne deelen volmaakt zijn. Het is niet alleen uit het Zuiden dat het gevaar kan worden verwacht, het kan ook uit het Noorden komen opdagen, in de gedaante eener Russische wapening in de Oostzee. Onze geschiedrollen leveren het voorbeeld van eenen gelijktijdigen inval welke van de kusten van Scandinavie en van Normandy werd ondernomen. Het is daarom noodzakelijk, op iedere mogelijkheid te zijn voorbereid, en een algemeen, goed zamengevoegd stelsel van verdediging aan te nemen, en daar deze noodzakelijkheid uit blijvende oorzaken wordt afgeleid, moeten ook onze voorbereidselen het karakter van duurzaamheid dragen.

Een volmaakt en krachtig verdedigingsstelsel vereischt op iedere zijde der kust eene linie van sterkten, geëvenredigd aan hare uitgestrektheid en gedaante. Op iedere groote toegangslin, een of twee versterkte stellingen, die in gemeenschap staan met de kust en het binnenland, door een keten van posten, welke de bewegingen van het leger dekken en gemakkelijk maken; in het midden des rijks eene wapenplaats, onder welker bescherming, na eene nederlaag, een' laatsten strijd voor de nationale onafhankelijkheid gevoerd kan worden. Maar boven alles moet de hoofdstad tegen eenen eersten aanval worden verzekerd; want, indien het hart van eenen staat ongedekt is, is het noodeloos zijne uiterste deelen te versterken. De krijgskundige kracht van een rijk staat in verhouding tot de onkwetsbaarheid van de hoofdstad. Wanneer wij de omstreken van Londen met opmerkzaamheid gadeslaan, ontdekken wij eene menigte natuurlijke hinderpalen voor eenen vijand, dien wij veronderstellen kunnen, van de zijde van Kent of Essex, langs de Theems, tegen de hoofdstad aan te rukken. Deze hinderpalen kunnen door de kunst worden vermeerderd; en wanneer het volk wordt te wapen geroepen, met eenen goeden geest beziel is, om zich in massa te vereenigen en de gereedgemaakte verdedigingsliniën voet voor voet te betwisten, dan kan de geheele bevolking des eilands toesnellen en zich op de operatielijn des vijands werpen, die in front krachtvol wordt tegengehouden.

« In den oorlog, » zegt MARMONT in zijne Gedenkschriften, « en » meer bijzonder voor groote staten, is tijd, alles. Eenige uren

« hebben somtijds het lot van rijken beslist. » En wanneer dus zooveel van het bezit eener hoofdstad afhangt, moet haar behoud niet van eenen enkelen veldslag afhankelijk worden gemaakt. Maar deze maatregel is niet alleen voldoende. Militaire wegen en sterkten behooren noodwendig daarbij. De eerste vooral zijn onmisbaar, voor het spoedig te zamen trekken der troepen op het bedreigde punt, de laatste om tijd te winnen; het doel toch, waarmede iedere sterkte, van de geringste veldverschansing tot aan de sterkste scheppingen van VAUBAN, CORMONTAIGNE of MONTALEMBERT, wordt aangelegd. Het is door krachtige armen en door onbevreesde harten, dat eene natie wordt verdedigd; wáár het daaraan faalt, is weerstand nutteloos, onderwerping het smartelijk einde. Met eene militaire gemeenschapslijn, zooals de wereld er nimmer eene zag, van de Solway tot aan den Euphraat, van de Oostzee tot aan den Atlas, en in het bezit van alle gewigtige strategische punten, bezweek het verbasterde Rome onder den inval der ruwe barbaren van het Noorden. In onze eigen eeuw, in 1806, werd Pruisen, met het schoonste leger van Europa, door eenen enkelen slag verpletterd. « Ce n'est pas, » zegt MONTESQUIEU, « la fortune qui domine le » monde; il y a des causes générales, soit morales, soit physiques, » « qui agissent dans chaque monarchie, l'élévent, la maintiennent, » « ou la précipitent. Tous les accidens sont soumis à des causes, et » « si le hasard d'une bataille, c'est à dire, une cause particulière a » « ruiné un état, il y avait une cause générale, qui faisait que cet » « état devait périr par une bataille. »

De oorzaken die Rome en Pruisen, op heel ver van elkander verwijderde tijdstippen der geschiedenis, deden vallen, kunnen aan hetzelfde inwendige gebrek — het gemis eener nationale reserve, worden toegeschreven. Het gróndbestanddeel van iedere nationale verdediging, is in een talrijk en krachtig leger en in een goed reserve-stelsel gelegen. Met uitzondering van ons overwigt ter zee, verkeert Groot-Brittanje, in alle andere opzichten, in eenen bijna weerloozen toestand. Onze geregelde landmagt, welke nauwelijks 130,000 man bedraagt, is over vier werelddeelen verspreid. Voor de verdediging van Groot-Brittanje en Ierland zijn geen 45,000 man beschikbaar; waarvan thans nog de helft vereischt wordt om dit laatste land in bedwang te houden. Bij deze magt kunnen nog gevoegd worden de onlangs opgerigte veteranen en de yeomanry, aan welke men echter geen zeer groote krijgskundige waarde kan toekennen, dewijl het de eersten aan beweegbaarheid ontbreekt, en de laatsten uitsluitend voor de dienst der ligte kavallerie bestemd zijn. Men zou ons hier aan onze militie kunnen herinneren; maar het is bekend dat deze eenmaal krachtige en goed zamengestelde magt thans slechts nog op het papier bestaat. Of haar verval aan eene slecht begrepene zuinigheid, of aan staatkundige oorzaken is toe te schrijven, is eene vraag welke wij hier niet zullen behandelen. Wij hebben ons ter taak gesteld, daadzaken aan te halen, niet, daarover te redetwisten. De inhalige geest van de katoen-nijverheid, de dweepende zucht voor staatkundige en andere bijeenkomsten en vergaderingen, hebben alle gewoonten en overleveringen van den krijgstand zoodanig verzwakt, dat onze, eenmaal zoo krijgshaftige bevolking, de onkrijgshaftigste van geheel Europa geworden is, onbekend met de behandeling der wapens, en met de eenvoudigste gronden van

krijgskundig onderwijs en organisatie. Welke taktische uitkomsten mogen alzoo, zelfs van eene wapening onzer geheele bevolking, verwacht worden? Men heeft dikwijls aangevoerd, dat ons doorsneden terrein, even als de Vendée, veel voordeel aan de verdediging zou opleveren; maar ook dit kan overdreven zijn. In de Vendée was het meer het volslagen gebrek aan wegen, dan de doorsnedenheid van het land, welke de krijgsbewegingen der Republikeinsche legers zoo zeer bemoeijelijkte. Maar zelfs als er eene vergelijking tusschen de beide landen te maken ware, moet men nog toestemmen, dat onze landbewoners voor eenen Guerilla's-oorlog, de geschiktheid en de eigenaardigheden missen, welke sommigen onzer naburen van het vaste land zoo geducht maken. Het is daarom alléén door middel van krijgstucht en organisatie, dat zij voor krijgskundige ondernemingen geschikt gemaakt kunnen worden.

De waarde van iedere volkswapening, onder een krijgskundig oogpunt, hangt voornamelijk af van de gehechtheid des volks aan zijne instellingen en regering. Op het niet bestaan van deze gehechtheid, had NAPOLEON, als op eene der kansen van het welslagen zijner onderneming, gerekend. Een vlugtige blik op den zedelijken en maatschappelijken toestand van het Engelsche volk, zal onze lezers in staat stellen te beoordeelen, in hoeverre de vooronderstelling des franschen Keizers thans in onze dagen, in juistheid gewonnen of verloren heeft.

Terwijl de handel en fabriekstand, op eene buitengewone wijze, in rijkdom heeft toegenomen, is de armoede en ellende der landelijke bevolking, in dezelfde mate vermeerderd. Met uitzondering van een gering getal groote aristokratische familiën, zijn de kleine landeigenaars bijna geheel verdwenen. Terwijl de bevolking met reuzenschreden is toegenomen, heeft het pauperisme meer dan gelijken tred met haar gehouden, en statistieke onderzoekingen hebben de ontzettende waarheid aan het licht gebracht, dat in eenen tijd van langdurigen vrede, van ongekenden rijkdom en van handelswelvaart, een zevende gedeelte der bevolking van Groot-Brittannië, in volslagen gebrek verkeert, of met moeite door de openbare ondersteuning wordt onderhouden. De geschiedenis der laatste veertig jaren toont eene steeds klimmende vermeerdering van misdrijven. In weerwil van al de pogingen, om de godsdienstige instellingen van den staat te vermeerderen, of het zedelijk en verstandelijk onderwijs des volks uit te breiden, heeft men er niet in kunnen slagen, om die gewoonten van zinnelijkheid, onbedachtzaamheid en onmatigheid, welke de misdaden, in verhouding tot de vermeerdering der bevolking, tienvoudig doen verdubbelen, te stuiten. Ten gevolge van den steeds aangroeienden rijkdom aan de eene, en van de steeds mindere verdiensten aan de andere zijde, is de bedorvenheid en ongevoeligheid der volksklasse zóó ver gekomen, dat hij haar de overtuiging geboren is, dat de winsten der meesters schandelijk hoog zijn, en slechts door hun zweet worden verkregen; van daar de afgunst en de bittere haat welke zij hun toedragen. De vermeerdering van den nationalen rijkdom heeft geenszins tot onze zekerheid, tot onze sterkte of tot ons geluk bijgedragen; zij heeft die integendeel aanmerkelijk doen afnemen. Het is niet van de vermeerdering, maar van de verdeling van den rijkdom, dat de welvaart en het geluk der

maatschappij afhangt. Komt deze slechts in 't bezit van weinigen, dan verkeert het grootste gedeelte der bevolking in ellende. En de reden daarvan is duidelijk: die opeenstapeling van rijkdom is het gevolg van de mindere kosten der voortbrenging, het loon van den arbeid. Er bestaat alzoo geen vast evenwigt in de maatschappij: zij berust alleen op de onmetelijke bezittingen van eenige weinigen, niet op het belang en de gehechtheid aan het bestaande van de groote meerderheid, en staat daarom, bij den eersten schok van het ongeluk, onvermijdelijk aan algeheele omverwerping bloot. In het verval onzer landelijke bevolking, de hartader eener natie, in haren achteruitgang en armoede, ontwaren wij, ofschoon onder andere benamingen, al die dreigende maatschappelijke kwalen, welke het Romeinsche rijk ondermijnden en eindelijk te gronde hielpen. Ieder ernstig onheil van buiten, iedere belangrijke tegenspoed van binnen, is in staat om onze kunstmatige maatschappij omver te werpen, en, gelijk eertijds in Rome, de schatten der rijken, aan de plunderzucht en de begeerte der armen, ten prooi te stellen.

«Vaderlandsliefde, zegt GIBBON, is een sterk gevoel van het belang dat wij hebben in de voortdoring en de welvaart van een' vrijen Staat, waarvan wij leden zijn.» Maar welk belang in de onafhankelijkheid van den Staat, kunnen die millioenen hebben, wier aanwezig, van de wieg tot aan het graf, slechts in eenen onafgebroken strijd tegen armoede en gebrek, bestaat? Wat zijn voor dezulken de denkbeeldige hersenschimmen van vrijheid en grootheid, in vergelijking van eene beete goed brood?

De oprigting van een reserve-leger is hierom gelijktijdig een groote constitutionnele maatregel en de grondslag van een goed stelsel van nationale verdediging. Of het oogenblik dier oprigting daár is, is eene vraag welke de natie moet beslissen. Maar men moet in het oog houden, dat legers niet zoo maar op de stem eens ministers worden geschapen, gelijk MINERVA geheel gewapend uit de breinkas van JUPITER te voorschijn kwam. Tot het verkrijgen der drie hoofdbestanddeelen van eene krachtig zamengestelde legermagt: organisatie, krijgstucht en taktische bedrevenheid, behoort veel tijd, maar nog meer tijd wordt er vereischt, om de troepen die haar zamenstellen, dat wederkeerig en onwrikbaar vertrouwen in te boezemen, zonder hetwelk dapperheid nutteloos, en iedere onderneming onuitvoerbaar is. Aan iedere soort en vorm van belasting gewoon, blijft het de vraag, of de natie, om hare onafhankelijkheid te verzekeren, zich ook niet aan die des bloeds zal moeten onderwerpen. Indien wij niet al de bestanddeelen van eenen militairen staat verzamelen, zal onze grootheid gelijk een droom verdwijnen. Wee de natie, welke niet vraagt, of eene onderneming regtvaardig en eervol, maar of zij winstgevend is! Een volk dat gewoon is om ieder vraagstuk aan het standpunt der fondsen, of aan de markt zijner voortbrengselen te toetsen, zal in het uur des gevaars, zoowel voor eenen krachten wederstand, als voor edelmoedige opofferingen, geheel ongeschikt wezen. Zoo waar is het, dat de menschelijke geest, gedurende eenen langen vrede, die kracht van handelen verliest, zoo onmisbaar voor groote bedrijven; krijgsvernuft en krijgsgaest raken in verval en de verbastering der zeden treedt in hunne plaats. Het is daarom een vraagstuk, het onderzoek des bestuurs overwaardig, of

het Landweer-systema der Pruisen, gewijzigd naar onzen landaard, in ons rijk, voor de oprigting van een reserve-leger, kan worden toegepast. Onder de menigvuldige voordeelen van dit systema, stellen wij vooral de toenemende verspreiding onder onze bevolking van die krijgskundige gewoonten en hoedanigheden, waarvan zij thans geheel verstoken is, en de daarstelling van eene krachtige legermagt verzekeren. Hierdoor zou onze geregelde krijgsmagt meer bepaald beschikbaar kunnen blijven voor de verdediging onzer koloniën en voor de bezetting van Ierland, op welk gedeelte van ons rijk, onder de tegenwoordige omstandigheden, de maatregel niet kan worden toegepast.

Met zijne ontevredene bevolking, zijne uitgestrekte en slecht verdedigde zeekusten, is Ierland onze zwakste zijde, en zal, bij eenen uit te barsten oorlog, aan de ondernemingen der Franschen bloot staan. Op dit oogenblik van diepen en algemeenen vrede, hebben wij in dat land eene bezetting van 30,000 man; tweemaal dat getal zou voor de verdediging vereischt worden, wanneer het eenmaal het tooneel werd eener krachtige diversie der Franschen. Men moet steeds voor oogen houden, dat het doel van Frankrijk niet is, om Engeland te veroveren, maar om het magteloos te maken en in den grond te helpen. Toen MASSENA eens gevraagd werd, of het doel der voorbereidselen van NAPOLEON in 1804, inderdaad de verovering van Engeland was, antwoordde hij: « Bah! » la conquérir, personne n'y songea; il s'agissait seulement de la ruiner; de la laisser dans un état tel que personne n'en aurait convoité la possession.»

Om dit oogmerk: den ondergang en de vernedering van zijnen ouden erfvijand, te bereiken, zal voor Frankrijk geen opoffering te groot zijn. En wat heeft inderdaad, bij zulk eene onderneming, het verlies van 150,000 man voor Frankrijk te beteekenen? Heeft het niet voor ondernemingen van veel minder staatkundig belang, talrijker legerscharen in de sneeuwvlakten van Rusland, in het gebergte van Spanje, en in de bloedige vlakten van Duitschland opgeofferd?

Maar het is niet alleen van Frankrijk dat het gevaar dreigt. Rusland en Amerika wachten beide slechts op eene gunstige gelegenheid, om ons den een' of ander doodelijken slag toe te brengen. Met afgunstige en begeerige blikken staren zij op onze bezittingen in alle werelddeelen, en berekenen reeds het aandeel, dat beiden eenmaal verkrijgen zullen. In stilte vermeerderen zij hunne zeemagt, en verheugen zich in het blind vertrouwen en in de zorgeloosheid welke alle middelen van verdediging doet verzuimen. Het gevaar wordt slechts vermeden, door het in tijds op te merken. Slechts door een goed en welbegrepen stelsel van nationale verdediging kan Groot-Brittanje het luisterrijk standpunt bewaren, waarop het te midden der volken van den ganschen aardbol, is geplaatst. In het westen pakken reeds donkere wolken te zamen; de diplomatie moge het verschil over het Oregon-gebied verschuiven; maar de verbitterde Amerikanen zullen vroeg of laat de wapenen opvatten. En is men eenmaal in eenen oorlog tegen de Vereenigde Staten gewikkeld, hoe lang zal dan de hartelijke verstandhouding met Frankrijk duren? Van het spreekgestoelte der fransche kamers, heeft Guizot ons reeds de moeite gespaard, die vraag te beantwoorden. De ontwikkeling en uitvoering van een

goedbegrepen verdedigingsstelsel, zal van de natie niet alleen geldelijke offers eischen, maar ook dezulken, welke van eenen geheel persoonlijken aard zijn, en waarin onze, niets dan geld waarderende, gewoonten moeilijk zullen te wringen zijn. Mogt dit het geval wezen, mogt men het eenig middel, om onze nationale eer en onafhankelijkheid, en daarbij den eigendom, op hechte grondslagen te vestigen, verzuimen, dan zal er, gelijk wij reeds zeiden, een duistere morgen aan den horizon opdagen, die ons, als het te laat is, zal leeren, dat het middel van wederstand niet in het goud, maar in het staal te zoeken is.

De hulpbronnen van den staat zijn echter zoo rijk en zoo menigvuldig, dat, bij het nemen van tijdige en beleidvolle voorzorgen, alle vrees kan verdwijnen. Wanneer die hulpbronnen met zorg worden bestuurd en gebruikt, kunnen wij gerust den aanval van geheel Europa afwachten; maar wanneer wij, de krigsdeugden onzer voorvaderen verzakende, al onze krachten slechts tot één doel, het verkrijgen van schatten vereenigen, en op eene roemlooze wijze verbasteren in eene natie van katoenspinners en interestberekenaars, dan zullen wij maar al te spoedig op eene smadelijke wijze aan de wereld toonen, dat de opmerking, welke door den Sire DE COUCY tegen KAREL V van Frankrijk gemaakt werd, geenszins de ijdele droom was van eene verhitte en onzinige verbeelding, maar de kalme gevolgtrekking van den soldaat en krijgsman: — « Les Anglais ne sont jamais si faibles, ni si aisés à vaincre que chez eux. »

SCHETSEN, BEELDEN, PORTRETTEEN; WAARHEID EN PHANTASIE; PROEVEN VAN MILITAIRE LITERAATUUR.

I.

Nihil.

Nemo.

(Vervolg van N°. 8.)

COMMIESBROOD. Met dit woord op de lippen, nam ik afscheid van den lezer, en met hetzelfde woord, meld ik mij weder bij hem aan. Eer ik echter voortga, dien ik verschooning te vragen, dat ik mij — om met SIBORNE te spreken — door een zeker krijghaftig gevoel liet aansporen, om eene betere positie te kiezen toen het onlangs in mijne kamer zoo geweldig rookte. Wij Nederlanders noemen dit eenvoudig « de plaat poetsen, » doch JOHN BULL weet zijn fatsoen te houden, en hij heeft er zich nooit erg over bekommerd, hoe men hem op het vaste land beoordeelde.

Maar laat ik in 's Hemels naam bij mijn Commiesbrood blijven. Ik zou u kortaf naar L'. K kunnen verwijzen, waar het eigentlijk te huis behoort, maar wie weet wat er gebeurt, eer wij dáár zijn; wij zullen dus die zaak hier maar afhandelen.

In den goeden ouden tijd, toen de kapitein zijne kompagnie nog in vollen eigendom bezat, moest hij ook natuurlijkerwijze, zijne manschappen van alles voorzien, wat tot hunne uitrusting behoorde. De goederen welke de soldaat op deze wijze ontving,

heetten kompagnies-goederen, en er waren dus kompagnies-hemden, kompagnies-kousen, enz. Door zamentrekking, en misschien ook omdat het den soldaat wat moeilijker viel, dat vreemde woord kompagnie goed uit te spreken, veranderde het langzamerhand in kommiesshemden, kommiesskousen, schoenen en wat dies meer zij. Later kregen vele dezer zaken eenen anderen oorsprong, daar de Staat zich van lieverlede met de zorg belastte om het leger uit te rusten, maar de man bekwam ze hij voortdurend uit dezelfde hand, en het bleef dus naar zijne meening kommiessgoed. Toen nu de Hooge Regering zich, tijdens de Bataafsche Republiek, ook met het stuk der voeding begon te bemoeijen, werd hem bij al de overige kommiessaken, ook nog kommiessbrood, en ziedaar de benaming verklaard van het klassieke pondje dat den Nederlandschen krijgsman tot voeding strekt.

Dit pondje, ieder zal het moeten toestemmen, is zoowel in eigentlijken als in figuurlijken zin, een zuur, maar ook een gezegend stuk brood. Menig soldatengezin groeit er bij op, en wordt er groot en sterk bij, terwijl de vrolijkheid in deszelfs midden woont, want het pondje is probatum tegen obstructies, en dus ook tegen zwartgalligheid en hare gevolgen. De geheime krachten die in het pondje liggen zijn moeilijk te verklaren, en teregt beweert het spreekwoord: «'t Is geen burger wijs te maken, hoe een soldaat aan de kost komt.» De vader immers, met nog geen gulden daags, marcheert met zak en pak zoolang men verkiest; hij heeft handen aan het lijf van ijzer en staal; en longen die letterlijk klinken als een klok. De moeder komt zindelijk en net te voorschijn, brengt kind op kind ter wereld, en het is alsof het ontvangen van het eerste pondje, voor haar de verzegeling was eener belofte van voorbeeldige vruchtbaarheid. De kinderen verstaan de dienst-signalen eer zij spreken kunnen; de jongens zijn aartsguiten op de school van het korps; hunne speelplaats is de gymnastie-zaal; lagchende knoopen zij vaders slobkousen dicht; lagchende trekken zij de uniform aan van regimentskind, en vinden soms in hun eerste pondje reeds een brevet als prevot op de punt.

Een pondje daags is den soldaat welkom; krijgt hij er twee, zoo wees verzekerd, dat dit buitengewoon rantsoen, hem in eene onaangename stemming zal brengen, want hij nuttigt het in eenzame duisternis, kan zijn lepel en volk dien dag gerust verhurten, en weet tamelijk zeker, dat hij den volgenden met eene braselet zal opgeschikt worden. Helaas! nog gisteren bragt hij offers aan Venus en Bacchus, en heden vermag hij niets dan eenige drooge broodkruimels op het altaar van Ceres te strooijen!

Geen pondje te ontvangen bevat hem nog het beste van allen, want dan is het oorlog, of het gelijkt er ten minste naar. Wordt het hem dan ingehouden, ten gevolge van gebrek of door het wisselen der krijgskans — ook goed, hij zal er geen zuur gezigt om zetten; zijne leuze was reeds lang:

Een dag royaal,
Een dag schraal,
Drie dagen krom,
Vijf dagen om.

En dit getuigt dat hij zich vrijwillig schikt naar de spreuk: Men moet nu en dan ontberen, om later des te beter te kunnen genieten.

Hij die zich geregeld de maag vult met pastijen en gebrad, zal er zich misschien over verwonderen, dat iemand een geheel pond brood per dag kan verorberen; maar deze verwondering zal in beschaming verkeerren, als hij verneemt, dat de soldaat die met 25 centen in alle overige behoeften moet voorzien, van zijn pondje

menigmaal nog iets afzondert voor den armen medemensch. Wilt gij u hiervan overtuigen, zoo sta vroegtijdig op, en bezoek kort na de reveille eene kazerne; zie de behoeftigen die, dan zoowel als op de etens-uren, voor den hoofdingang staan; vraag het hun, hoe dikwerf zij zich aan de warme soep, en aan het voedzame kommiessbrood hebben te goed gedaan; hoor uit hunnen mond, hoe zij nooit smadelijk worden afgewezen, en roep dan met mij uit: Waarlijk, ook op het pondje van den soldaat rust des Hemels zegen.

CONDUITE-LIJST. Een der schikgodinnen van den Nederlandschen officier; zij spint den draad van zijn bestaan; wie hem vasthoudt weet hij dikwerf zoo min als eenig ander menschenkind, doch wie hem afsnijdt is bekend. Het is pligt om eerbied voor haar te hebben, zoowel voor zijne eigene, als voor die van anderen.

Wij hebben een' waardig' chef gekend, die al zijne zorgen aan dit gewigtig onderwerp besteedde. Hij mistrouwde zijn eigen oordeel over zooveel uiteenloopende karakters, over kunsten en wetenschappen van eenen verschillende aard, en over een aantal punten, zoo teeder en zoo belangrijk. Hij wilde waarheid spreken zonder partijdigheid; hij wilde niemand te kort doen, maar ook niemand onverdiend bevoordeelen. De gevoelens en beschouwingen van anderen hadden bij hem eenige waarde; behendig lokte hij die uit, vergeleek ze onderling, toetste ze aan zijne eigene opmerkingen, en trachte zóó zijne overtuiging te vestigen. Dikwerf ook aarzelde hij niet om de ouderen ronduit hunne meening af te vragen over de jongeren, en aan den bekwamen over den minder bekwame; maar nam hij het oordeel in aanmerking, dat personen van gelijken rang over elkander velden, dan geschiedde dit met omzigtigheid, en menigmaal velde de beoordeelaar onwetend zijn eigen vonnis, of sprak hij zijn eigen lof; want er werd onderscheid gemaakt tusschen hetgeen uit een opregt en eerlijk hart voortvloeide, en dat wat eigenbaat en geveinsdheid tot grondslag had. In het dagelijksch leven ging hij zijne officieren bestendig na; hij hield aantekening van daadzaken, die kenmerkende trekken van hun karakter opleverden; want hij geloofde dat men in eenen tijd als de onze, die arm is aan bijzondere voorvallen, de geestkracht en het doorzicht der officieren ook moet nasporen, in handelingen hen persoonlijk betreffende. Wat hij ter neder schreef, steunde op innige overtuiging, en heeft hij ooit gedwaald, dan was het niet alleen ter goeder trouw — want dit zegt weinig als men zich geene moeite geeft om te onderzoeken — maar het geschiedde in weerwil van zijn hart, van zijn verstand en van zijnen vasten wil, blijkbaar uit de ijverige pogingen, aangewend om de waarheid te ontdekken; in één woord, het geschiedde omdat hij mensch was. Eere zij dien edelen, zijn aandenken zal mij heilig blijven.

CREDIET. Wel hem, die het heeft en niet behoeft: wee hem, die het behoeft en niet heeft; maar driewerf wee over hem, die het behoeft en niet heeft, dewijl hij er misbruik van maakte, toen hij het had en niet behoefde.

D.

DAMESVEREENIGINGEN. In vele steden van ons vaderland bestaan er die met een liefdadig doel opgericht en bij voortdurend werkzaam zijn. In Amsterdam onder anderen vindt men een Damespatronaat over verarmde huisgezinnen, dat reeds aanvankelijk gunstig werkt en de heilzaamste gevolgen heeft. De Dames patronessen nemen ieder één of meer huisgezinnen onder hare bescherming, staan het bij met raad en daad, en verschaffen arbeid aan de vrouwelijke leden van hetzelfde. In den Nieuwejaarswensch die wij de

eer hadden het leger op 1 Januarij 1846 aan te bieden, stelden wij aan onze officiers-dames een dergelijk patronaat voor, maar met eene andere strekking en met oneindig gemakkelijker hulpmiddelen. Over het lot van den gehuwden onder-officier sprekende, zeiden wij destijds: «Gij liefderijke huismoeders en zachtzinnige echtgenooten van officieren; behoort door het huwelijk insgelijks «tot onzen stand; ook gij hebt er derhalve belang bij, hem te «releveren; hoe vermogend kunt gij daartoe niet bijdragen, door «een naauwlettend toezigt te houden over de vrouwelijke leden «onzer onderofficiers-gezinnen. Alom worden pogingen aangewend «tot verspreiding van zedelijkheid en beschaving; en ik ben er «van overtuigd, ook gij, Nederlandsche officiers-vrouwen, zult er «het uwe aan willen toebrengen. Hier is een ruim veld voor u «geopend; vormt eene vereeniging die zich belast met het toezigt «over de opvoeding der dochters van onder-officiëren en soldaten; «die tracht te zorgen dat zij op goede scholen komen, en onder- «wezen worden in vrouwelijke handwerken; die bewerkt dat zij «tijdig geplaatst worden als dienstboden in goede huizen; en die «zich verbindt om de uwe steeds uit dien voorraad te kiezen. «Laat uwe vereeniging de vrouwelijke PALLAS zijn, die haar schild «over eer en deugd uitstrekt. De invloed uwer echtgenooten «zal u daarbij vermogend ondersteunen, de taak zal edel en toch «niet moeilijk zijn.»

Er is ruim een jaar verlopen sedert wij deze woorden schreven, en al bestaan er bij ons weten nog geene dergelijke vereenigingen, dan weten wij toch dat onze stem weerklink vond en dat de kiemen daartoe gelegd zijn. Het zou ons leed doen wanneer die kiemen in hun beginsel verstiktèn, en daarom edele vrouwen, die reeds dadelijk aan onze oproeping gehoor gaaft, die u onmiddelijk met ons voorstel vereenigdet, en onvermoeid voor de toepassing daarvan geijverd hebt en nog ijvert; openlijk brengen wij u hier onze hulde, en wij wagen het u tot volharding aan te sporen. Wij weten het, hoe slechts bescheidenheid en vrees, om u te veel op den voorgrond te stellen, sommigen uwer er van terughoudt, om de noodige stappen te doen tot het daadwerkelijk vormen van vereenigingen. O mogt gij die vrees kunnen overwinnen; bedenkt toch dat er geene aanmatiging bestaat, daar waar het weldadigheid geldt; bedenkt hoe rein uwe zelfsvoldoening en hoe schoon het loon zal wezen voor uw pogen; en bedenkt vooral dat velen slechts op het voorbeeld wachten en dat de oprigting van ééne vereeniging, die van een aantal andere ten gevolge zal hebben.

DANKBAARHEID der natie jegens het leger. Dit is een effect van de soort der integralen, maar dat evenveel rente geeft als de Spaansche schuld.

DANSEN. Die plotselinge overgangen van ernstige onderwerpen tot losse, zijn zeker nu en dan stootend, maar hij die een woordenboek schrijft, dient er zich aan te onderwerpen, zoo goed als zij die het lezen; bovendien *varietas delectat*; dat is in goed Hollandsch: verandering van spijs doet eeten. Op het voorlaatste woord prees ik u de weldadigheid aan, thans zullen wij het er voor houden dat die uitgeoefend is, en wij mogen derhalve vrolijk zijn en dansen. Verwacht echter niet, ernstige lezer, dat ik u met de Polka of Mazurka zal bezig houden, noch dat ik vergelijkingen zal maken, tusschen de menuet onzer grootmoeders, en de wals *à deux temps* van deze dagen; evenmin zal ik eene lofrede op die edele kunst houden, ofschoon filosofen mij daarin zijn voorgegaan, en zelfs SOCRATES er hartstogtelijk op verzot was; neen, want gij zoudt dien dans welras weten te ontspringen, en mij misschien het gezegde van CICERO voor de voeten werpen, dat namelijk

geen verstandig man danst, tenzij hij dronken is. Wij zullen het dansen enkel beschouwen als lichaamssoefening, of gelijk men tegenwoordig zegt als gymnastie, en dit is door alle tijden heen voor een uitmuntend middel gehouden om degelijke soldaten te vormen.

Bij de volkeren der oudheid stond het in groot aanzien, en strekte ontgensprekelijk tot ontwikkeling der krachten, en tot harding tegen vermoeijenissen. De fabel zegt, dat MARS, door zijnen drilmeester PRIAPUS, eerst tot bekwaam danser werd gevormd, en daarna de wapens leerde voeren. De ernstige Spartanen rekenden het niet beneden zich, om deze kunst ijverig te beoefenen, en hunne kampspelen eindigden steeds in eene soort van krijgdsdans. De Thessaliërs waren er zoo mede ingenomen, dat zij hunne hooge overigheidspersonen voordansers noemden, en standbeelden oprigteden voor hen die den strijd het beste gedanst, dat is: zich in den oorlog verdienstelijk gemaakt hadden. De Ethiopiërs, Indianen ja zelfs de geleerde Egijptenaars stelden de danskunst op hoogen prijs.

Destijds had iedere dans zijne zinnebeeldige beteekenis, of wel men stelde eenig geschiedkundig voorval aanschouwelijk voor, en dit met eene bewonderenswaardige juistheid. Dan eens danste men bijv. den strijd van HECTOR en ACHILLES, dan weder de nederlaag en razernij van AJAX, of het bestormen van Thebe door KAPANEUS. Men hield zich bij voorkeur met krijgshaftige dansen bezig, de zoodanigen die verwijfde indrukken teweeg bragten, werden langen tijd geweerd, want zelfs in zaken die tot uitspanning dienden werd altijd op de strekking gelet, en het boogschieten van onze dagen zou, onder gelijke omstandigheden, stellig als eene nuttelooze tijdverkwisting zijn verboden geworden.

De dansen die men bij godsdienstplegtigheden uitvoerde, hadden hunnen oorsprong in Mythologische overleveringen, en ook deze, vooral de zoodanigen welke ter eere van mannelijke godheden uitgevoerd werden, waren voorstellingen van hunne oorlogsdaden. Zoo dansten de Salische priesters te Rome, bij het offeren aan MARS, voor de altaren van dien god, en wel waarschijnlijk ter herinnering aan zijne bedrevenheid in die kunst.

Het dansen maakte dus oorspronkelijk een deel der militaire opleiding uit, en de bekende wapendans onzer voorouders levert daarvan een nader bewijs. Het is klaar, dat het toen niet enkel bestond in eene kunstmatige beweging der beenen, maar dat het ook vergezeld ging van een gepast gebaarzenspel, en ondersteund werd door de hulpmiddelen van hetgeen wij thans de schermkunst zouden noemen.

De kracht des gewoonte is groot, en daaraan is de danskunst niet alleen verschuldigd dat zij nog altijd kunst genoemd wordt, maar ook dat men haar bij voortduring onder de lichaamssoefeningen telt, hoewel zij tegenwoordig op het éene, zoo min als op het andere aanspraak kan maken. In onze gezellige kringen is het nog steeds een geschikt middel van toenadering tusschen de beide sexen gebleven, en waarom zouden wij dat middel onzen soldaten ook niet aan de hand doen? Het komt ons echter voor, dat men er meer partij van zou kunnen trekken, tot ontwikkeling van het fysiek onzer jeugdige vrijwilligers. Wanneer men oplet met welk eenen komischen ernst zij, bij geheele gelederen, dat zoutlooze muur-trekken uitvoeren, hoe zij met den stok zoogenaamde carré's slaan, en somwijlen neger- en apendansen verrigten, dan zal men toestemmen, dat er bij hen eene zekere neiging bestaat tot figuurlijke voorstellingen. Deze neiging wilden wij benuttigen, om de verschillende takken van onderwijs, die in de gymnastiezaal behandeld worden, tot één geheel te vereenigen, waaronder het dansen en

de bajonetvechtkunst eene voorname plaats, althans bij de Infanterie, zouden beslaan. Uit dit geheel zou men enige wapendansen kunnen vormen, die aan ieder de gelegenheid gaven om, na voldoende oefening, de vlugheid en vaardigheid zijner lichaamsbewegingen, de gepastheid en sierlijkheid zijner houding en zijne bedrevenheid in het behandelen der onderscheidene wapens, zoowel bij den aanval als bij de verdediging, ten toon te spreiden. De muziek op deze wijze, niet alleen het dansen maar ook de schermkunst verlevendigende, zou het geheel aangenamer en voor den leerling smakelijker maken; de krachten werden er werkelijk door ontwikkeld; de vlugheid en behendigheid er door bevorderd en gewis de publieke assaats er door opgeluisterd.

Het is dus geen onmiddellijk, maar wel degelijk een stellig nut dat wij ons voorstellen van dit een en ander, vooral met betrekking tot de meer volledige beoefening van de bajonetvechtkunst bij de Infanterie. Dit moge eenigzins paradoxiaal klinken, maar om tot eene vaardige behandeling der wapens te geraken, handelden de ouden eveneens, en als er gronden bestaan, om van hen nog iets over te nemen, dan is het gewis in zaken die betrekking hebben op de lichamelijke opvoeding van jonge soldaten.

DERËR. Het depôt is de alpha en oméga van het soldatenleven; het is een der vergaarbakken, geplaatst onder de groote zeef der nationale militie; het is eene smeltkroes, waarin menigeen zich met een berooid hoofd werpt, om er later reiner en beter uit te komen; het is het antiquiteiten-kabinet van het korps, en de zinkput waarin alles wegyloeit, wat er niet deugt; het is de voedingspomp van de machine, die regiment genoemd wordt; het is een der reliquiën-kassen van het veldhospitaal, en in oorlogstijd eene oefenschool om op drie beenen te loopen, en zich met eene hand te kleeden en te ontkleeden; het is dan soms een oord van verschrikking, nog erger dan het betooverd bosch van Tasso. Een depôt is een amalgama van de vreemdste soort; men vindt er piepjongens, die de eerste schrede op de baan van roem en van eeren meenen te doen, en men vindt er versletenen, die zeker zijn van den weg naar het Invalidenhuis te bewandelen; men vindt er die kwamen om te rusten, men vindt er die kwamen om te arbeiden; men schrijft er om de kramp in de vingers te krijgen, en men exerceert er om schor en ademloos te worden; men slaapt er als marmotten, men bouwt er en breekt er af; men vit en bedilt er; men keurt en herkeurt er; er zijn fabrieken, en men houdt er voddenmarkt; het is er eene aanhoudende eb en vloed, ook dikwijls springtij. Het is, ja wat is het? Vraagt het mij nog tienmaal, vraagt het mij duizendmaal, en ik kan u telkens een nieuw antwoord geven, doch spaar mij, en — neem dit weinige voor lief.

DIENEN. Volgens alle mogelijke taalgeleerden een bedrijvend werkwoord, doch volgens sommigen een aangenomen term om te kennen te geven, dat men niets bedrijft, — dan tractement trekken, uniform dragen, en zachtjes aan een hooger rang halen.

Daar ik plan heb om over het dienen een boek te schrijven zoo bied ik den lezer voorloopig een uittreksel aan uit het berigt van intekening.

« Sedert lang was mijne aandacht op dit belangrijk onderwerp » gevestigd, en ik meende mijne ^(kameraden) ^(leuze) geen ondiens te doen, » met hetzelfde zoo uitvoerig mogelijk te behandelen. Alleen de » inhoudsopgave zal bewijzen, dat ik noch moeite noch tijd gespaard » heb om mijn boek zoo ^(volledig) ^(dik) mogelijk te maken. ⁽ⁱⁿ⁾ ^(voor) dit » ééne ontvangt de ^(lezer) ^(schrijver) dan ook evenveel ^(wetenschap) ^(geld) als tien » anderen gewoonlijk ^(bevat) ^(opleveren). Rijke bronnen stonden ter mijner » beschikking, ze onaangeroerd te laten, was strijdig met pligt

« en geweten, die vorderen dat men ^(leuens) ^(verbreide) ^(geld) ^(schrape), wanneer en » waar het slechts mogelijk is. Besef van pligt dus en het be- » wustzijn dat er behoefte bestond ^(aan een dergelijk werk) ^(om mij bekend te maken), spoorden » mij aan, om deze aangename, maar moeilijke taak te ondernemen. » Ik zeg moeilijk, want het naauw verband dat er tusschen vele » der te behandelen onderwerpen bestaat, vordert eene klaarheid die » niet gemakkelijk overeen te brengen is met de ^(bepaaldheid) ^(breedvoersigheid), die » in het geldelijk belang van den ^(lezer) ^(schrijver) in acht genomen diende » te worden. Om de goedkoopte der uitgave te bevorderen zijn » dan ook een aantal ^(geringe details) ^(belangrijke zaken) achterwege moeten blijven, » waarmede wij ons eigenlijk gezegd niet durfden inlaten, dewijl » wij de ^(belesenheid) ^(hatelijkheid) onzer toekomstige ^(geerde) ^(inschrijvers) ^(gevolkte) ^(reconsenten) niet te » gering mogten schatten. In hoeverre ik mij van mijnen arbeid » gekweten heb, zal de lezer beoordeelen, maar zeker is het, dat » ^(hij) ^(ik) voortaan van het ^(nasuffelen) ^(brommen) van velerlei ^(boeken) ^(beeren) zal bevrijd » zijn. »

« De intekening blijft open tot den jongsten dag. H.H. kruideniers en houders van komen-eisch-winkels genieten bij belangrijke » bestellingen een aanzienlijk rabat. »

Ik weet nog niet zeker, hoe ik de verdeling van mijn werk zal maken; BYRON zegt: *tout sujet est un; et, quelque vaste qu'il soit, il peut être renfermé dans un seul discours*; en verder, van den schrijver; *il ne peut même se faire sentir que par la continuité du fil, par la dépendance harmonique des idées, par un développement successif, une gradation soutenue, un mouvement uniforme que toute interruption détruit ou fait languir*. Maar ieder heeft zoo zijne eigene opinie, en het komt mij voor, dat de verdeling van een goed werk eveneens moet wezen, alsof men bijv. de honderde benamingen van het infanterie-geweer wilde opzeggen. Wie zou uit dien doolhof geraken, wanneer hij het geheel niet eerst in zessen, daarna den loop weer in vijven, de kamer in drieën, de staartschroef in even zooveel deelen, en den staart weer in tweeën verdeelde. Bovendien, deze wijze van handelen schijnt in de mode te zijn, vooral wanneer het militaire onderwerpen betreft, en hoewel er enkele uitzonderingen op bestaan, zal ik deze excentricke personen niet tot voorbeeld nemen, maar wij waarschijnlijk aan het algemeen gevoelen houden.

Als een staaltje van hetgeen de lezer te wachten heeft laat ik hier de inhoudsopgave van het 1°. Hoofdstuk volgen. A. *Dienstverbindtenis*. a; Eer de constitutionnele zin bij ons was ingevoerd, b; Na dien tijd, of sedert de advokaten er den staat processen om aan doen. - B. *Dienst*. a; Met den degen, b; Met de pen, c; Met glacé handschoenen. - C. *Dienstjaren*. a; Eigenlijke, b; Jaren in de dienst doorgebracht. - D. *Dienstverrigtingen*. a; Hoe men zich daarvan kwijt, b; Hoe men die doet, zonder ze te doen. - E. *Dienstzaken*. a; Waar men die behandelt, b; Waar men daarover zwijgt. - F. *Dienstregeling*. a; Aangename, b; Drukkende, c; Tijdverslindende, d; Die overeenkomt met de bedoelingen van het bestuur van oorlog. - G. *Dienstbrief*. a; Titulatuur, b; Bestaande stijl, c; In te voeren stijl, d; Of die zonder taalfouten moeten zijn. - H. *Dienaar*. a; Oude, b; Goede, c; IJverige, d; Luije, e; Vervelende, of die zwaar op de hand is. - I. *Dienstpaard*. a; Verschil tusschen dienstpaard en paard dat in dienst gebruikt wordt, b; Overeenkomst tusschen dienstpaard en paard dat slechts buiten dienst gebruikt wordt.

DOODSTRAF. Die philantropen zijn toch wonderlijke menschen; zij willen de doodstraf afschaffen, als of het eene gunst is, die men een eerlijk man bewijst, door hem vijftien jaren en langer

met schelmen en dieven op te sluiten, in plaats van kort en goed een einde aan zijn lijden te maken. Of gelooven zij misschien, dat een eerlijk man nooit des doods kon schuldig worden? Helaas, hoe menig braaf soldaat heeft de hand tegen zijnen meerderen opgeheven, en hoe menig eerlijk hart heeft zich tot zoogenaamde patriottische handelingen laten wegslepen, die wanneer zij mislukten als oproer gestraft werden.

Bij ongeluk gaat de philanthropo-manie met de grondwettigheidsmanie hand aan hand; anders kon men dergelijke rampzaligen, op zijn oud Hollands, naar Loevestein of elders zenden; maar thans één God, ééne wet, één tuchthuis en één boevenpak; en daarom philanthropen, laat ons met rust en vrede, gunt een eerlijk soldaat zijne doodstraf, en behoudt de rasphuizen voor u zelve.

(Het vervolg hierna.)

DE KLASSE VAN DISCIPLINE. (I)

Die niet hooren wil moet voelen
(Wetboek voor de Jeugd.)

Onder dit opschrift komt in N°. 8 van den NIEUWEN SPECTATOR, een opstel voor, hetwelk voorzeker eer doet aan de philanthropische gemoedelijkheid van den schrijver, maar dat tevens door overdrijving en onjuiste voorstelling der door hem behandelde zaak, zoo maar niet gaaf weg door ieder officier — die zijne soldaten-ondervinding in de gelederen, niet daar buiten opdeed — zal worden onderschreven. Zoo lang slechts sommige dagbladen nu en dan hun afgrijzen eens te kennen gaven over die onmenselijke stokslagen aan onze brave soldaten toegelegd, zwegen wij, haalden de schouders op, en dachten: o teérgevoelige burger, hoe geheel anders zoudt gij denken over die brave soldaten, wanneer gij ze van nabij kendet, wanneer gij wist, hoe vele zachtere straffen hen werden opgelegd, hoe onverbeterlijk, hoe geheel zedelijk gevoelloos zij zich betoonden, alvorens dit laatste middel ter verbetering werd toegepast! Nu echter, in een militair tijdschrift, een officier uit ons leger dienzelfden toon aanslaat, daarbij met de zonderlingste theoriën en utopiën te voorschijn treedt, en tegen de stokslagen — die hij, om van nog meer effect te doen zijn, *geeselingen* noemt — zoo hartverscheurend te velde trekt, willen wij dat stilzwijgen niet bewaren, maar doen zien, dat er ook officieren in het leger zijn, die, met evenveel afkeer voor alle lijfstraffen beziel, evenwel door eene treurige ondervinding, tot de overtuiging zijn gekomen, dat zij bij het leger, helaas! niet kunnen, niet mogen worden afgeschaft. Wij zullen den schrijver van het hierboven bedoeld opstel in eenige zijner redeneringen volgen, en aantoonen aan hoeveel overdrijving hij zich schuldig maakt.

Vooreerst dan, welke soldaten worden in de klasse van discipline geplaatst en met stokslagen gestraft? Dezulken, aan wie voor dronkenschap, liederlijkheid, en het willens en wetens verachten en verzuimen van al hunne soldaten-pligten, de verschillende zachtere straffen, door de reglementen voorgeschreven, tragsgewijze zijn opgelegd, en die zich voor die straffen geheel gevoelloos hebben betoond. Geen braaf, oppassend soldaat, koestert de geringste vrees, dat hij ooit met stokslagen aan zijne pligten zal worden herinnert, en wij begrijpen niet, dat het den schrijver in den N. S. ernst kan zijn, wanneer hij beweert, dat het bestaan der strafdivisiën oorzaak was « dat genoegzaam niemand den krijgsstand

« verkoos, en er dikwijls gebrek aan vrijwilligers ontstond.» (bl. 391). Wat toch deert het den eerlijken man, of er in de maatschappij waarin hij leeft, ééne zware straf op het stelen gesteld is; zal hij daarom die maatschappij ontvliden? Of zal zij niet veel eer vermeden worden door hen, die, hunner zwakheid bewust, zich niet liever blootstellen aan de gevoelige gevolgen, welke die zwakheid hebben kan? — Op dezelfde en de volgende bladzijde geeft de schrijver zijn hart verder lucht over de schandelijke *geeselsstraf*, over de onmenselijkheid der instellingen die het Nederlandsche leger beheerschen. Zulke tirades kunnen buiten het leger misschien ingang vinden en indruk maken, daar binnen voorzeker niet. Dáár weet men immers, voor welke misdrijven met den stok gestraft wordt, en welke individuen deze straf ondergaan. Het ware te wenschen, dat het Ministerie van Oorlog een officieel orgaan bezat, om op de zonderlinge aanvallen, waaraan het somwijlen is blootgesteld, te antwoorden. Hoe gemakkelijk zou het zijn, door cijfers, door extracten uit de strafregisters te bewijzen, hoe overdreven — ja, hoe geheel onwaar — alles is, wat hier ten opzichte van de straffen bij het leger wordt opgedischt. Wij herhalen het, in de volle overtuiging onzer ondervinding, de straf der stokslagen is, helaas! onvermijdelijk, om bij eene zekere klasse van het leger de krijgstucht te bewaren en te handhaven. Want, de vrees toch alléén voor die straf, houdt velen in het rechte spoor, en hare toepassing op één individu, die zich aanhoudend op eene grove wijze aan de krijgstucht vergreep, houdt er voorzeker twintig terug, om zich op dezelfde wijze te vergrijpen. Schaf de stokslagen af, laat de vrees voor die straf ophouden een breidel te wezen voor de slechten, en weldra zult gij hun aantal op eene schrikbarende wijze door de zwakken zien vermeerderen. Des schrijvers raad, om al die « wanschepsels » uit de gelederen te verwijderen; zou voortreffelijk wezen, wanneer men niet verplicht ware, om de ruimte, die hierdoor in de gelederen zou ontstaan, door andere, nieuwe « wanschepsels » aan te vullen; want, ons leger voltallig te houden met soldaten — zooals de schrijver ze gaarne had, en gelijk ook wij met hart en ziel wenschen — op wie men alléén met zedelijke middelen werken kon, is eene utopie, welke wij niet begrijpen dat in het hoofd van een officier, die met het soldaten-element des legers bekend is, kan opkomen. Voor hen die den N. S. niet bij de hand hebben, schrijven wij het volgende af, om ten slotte een proefje te geven van des schrijvers algemeene denkbeelden, ten opzichte van het aannemen en ontslaan van soldaten: De woorden des schrijvers waarop wij vooral de aandacht wilden vestigen, zijn door ons onderschraapt. « Maak dat de soldaat geen lust gevoelt om zijnen stand te verlaten; maak hem « eervol, aantrekkelijk, benijdenswaardig; zuiver daartoe het leger « van hen die het onteeren, en neem de eens weggezonden nooit « weder in de gelederen op. Ontsla verder, zonder enige « zwaarigheid, ieder die niet langer de wapenen verlangt te voeren. « De overeenkomst toch, die men met hem aanging, alleen voor « hem verbindend te maken, terwijl men zelf die naar verkiezing « breekt, is onbillijk. Ook de toestand van den soldaat kan ver- « anderen; pligt, lust, sterfgevallen kunnen hem naar het ouderlijk « huis terugroepen, en aan zijn verlangen niet te willen voldoen, « omdat de tijd der verbindtenis niet is verstreken, doet een zede- « lijk onregt plegen en tegenzin voor de dienst bij anderen ont- « staan. »

Wij beschouwen het als geheel overbodig op deze schoone stelsels commentariën te maken. In welk soldatenbrein toch kan het immer opkomen, ze ooit toe te passen. Men stelle zich slechts één oogenblik eene legerorganisatie voor den geest, waarbij de

(1) Door eenen geachten mede-arbeider uit A. gezonden, nadat de brief aan Mantas reeds afgedrukt was. (De Redactie.)

soldaat, door geene vaste verbindtenis verbonden, de gelederen verlaat wanneer het hem goeddunkt, en waarbij de sterkte van dat leger geheel afhankelijk is van het willekeurig gaan of blijven van hen die het zamenstellen! Het is van onze zijde misschien niet edelmoedig, maar wij kunnen toch den wensch niet onderdrukken, dat, zoo de ontwerper van zulk een systema, eenmaal mogt geroepen worden, om over een leger het bevel te voeren, het over een leger wezen moge, waarbij de stok niet *la dernière raison* der krijgstuicht zij, en waarin de soldaten de gelederen verlaten, « wanneer het hen niet langer lust de wapenen te voeren, « of pligt en lust hen naar het ouderlijk huis terugroepen. » AMEN.
20. April 1847. E.

Uerscheidenheden.

LEGERBERIGTEN.

DE LEGERMAGT DER VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

(Uit de *Allgemeine Militär-Zeitung*; October 1846).

(Vervolg van N°. 9.)

De uniform van het leger is voor de infanterie, de groote tenue: donkerblauwe rokken, met witte voorpanden en roodwollen epauletten, lichtblauwe broeken, en een chako, met roodwollen pompon; voor de gewone dienst: lichtblauwe buizen met witte voorpanden, donkerblauwe broeken en dergelijke mutsen. De artillerie heeft dezelfde kleeding, alleen heeft zij gele, in plaats van witte afzetsels. De dragonders hebben in parade-tenue veel overeenkomst met eenige Pruisische huzaren-regimenten, zooals zij vroeger waren, te weten: donkerblauwe buizen, de naden met oranjekleurige biezen bezet, grijze broeken, met roode strepen, en chako's versierd als de vroegere Pruisische; in gewone dienst dragen zij donkerblauwe buizen, lichtblauwe broeken en mutsen. De staat vergoedt den soldaat voor deze uniform, voor vijfjarigen diensttijd, 143 dollars. Tot die som toe kan ieder vrij beschikken over de aanschaffing zijner kleeding; wat de soldaat gedurende deze vijf jaren van de 143 dollars bespaard heeft, wordt hem bij zijn ontslag uitbetaald. Het eerste equipement rekent men dat op 33 à 34 dollars komt; daar nu de infanterist, vooral in de forten, steeds de aangenomen kleeding voor den arbeid (witte buis en broek) draagt, alleen de weinige wachtdienst in de lakensche buis verrigt, en maar eenmaal 's jaars, en wel den 4^{den} Julij, op het onafhankelijkheidsfeest der Republiek, in de kostbaardere uniform paradeert, zoo valt het hem niet moeilijk wel 70 à 80 dollars over te winnen, die hem dan zeer te stade komen. De dragonder, daarentegen, die te paard, bij aanhoudende zware dienst, in de open lucht, en vooral bij de legerkampvuren zijne kleeding sterk verslijt, kan niet oversparen. Om den soldaat in de gelegenheid te stellen zich zijne kleeding zoo goedkoop mogelijk aan te schaffen, heeft iedere compagnie een magazijn van gemaakte kleedingstukken, waaruit hij tegen fabrieksprijs, welke de regering ieder jaar, volgens nieuwe kontrakten met de fabrikanten, levert, zich het noodige tot de waarde van 143 dollars verschaffen kan. Daar het voor menigeen welligt belangrijk is eene vergelijking met de Amerikaansche prijzen tegen die der Europeesche te maken, heb ik den middelbaren prijs van de eerste uitrusting, zooals de manschap ze bezitten moet, aangeteekend. Hij moet hebben:

Een uniformrok	5	Doll.	64	Cts.	(1)
Een blauwe buis	2	»	84	»	
Twee blauwe broeken, ieder à	2	»	40	»	
Een wit werkbuis	»	»	84	»	
Drie witte broeken, à	»	»	36 $\frac{1}{2}$	»	
Twee wollen hemden, à	»	»	94 $\frac{1}{2}$	»	

(1) De dollar wordt gerekend op f 2,—; de dollar heeft 100 Cts.

Twee katoenen hemden, à	»	Doll.	36 $\frac{1}{2}$	Cts.
Twee onderbroeken, à	»	»	60	»
Vier paar kousen, à	»	»	32 $\frac{1}{2}$	»
Vier paar schoenen, à	1	»	32 $\frac{1}{2}$	»
Een wollen deken, à	1	»	44	»
Een blauwe muts, à	»	»	94	»
Een blauwe uniformmuts, à	2	»	16	»

Wapenen, ledergoed en munitie trekt het regiment geheel uit de arsenalen van den Staat; even zoo betaalt die de noodige herstellingen, daar in ieder fort een geweermaker met 300 dollars traktement is; en slechts als moedwillig bederf of nalatigheid de oorzaak is, moet de soldaat tot straf de gedane herstellingen bekostigen.

De *wapening* bestaat bij de infanterie en artillerie in een geweer, met percussieslot, naar fransch model; de patroontasch wordt aan een' smallen bandelier, en de bajonet in eene schede aan een' naauw om het lijf gegespten witten gordel gedragen; de kavallerie heeft eene kromme sabel, een getrokken karabijn en pistolen; gelijk aan de Pruisische dragonders.

Uit het bovengezegde ziet men, op welke doeltreffende en zorgvuldige wijs de Staat voor den soldaat en diens behoeften zorgt; de man en zijne gezondheid heeft veel waarde voor hem, daar hij zijn verlies moeilijk vervangen kan; hij moet hem goed betalen en verplegen, om later rekruten te kunnen bekomen. Is het traktement van alle rangen op zich-zelf reeds hooger dan in eenig ander leger, officieren en ondergeschikten hebben nog veelvuldig gelegenheid, om nog op eene andere wijs geld te verdienen. De kolonel zoowel als de luitenant speculeert in effecten, koopmansgoederen of landerijen; de sergeant-majoor leent in 't groot aan de officieren, zoowel als aan de soldaten, of aan de nabij het fort wonende kooplieden en pachters; zijne betrekking om de opbrengst der tuinen en de besparing der menage te beheeren, brengt voor hem ook 't zijne op; sergeanten onder-officieren verdienen veel door hunne vrouwen, als: waschters, door de bezorging van de officierskeuken, of arbeiden met den gemeenen soldaat om dagloon. Het dienstreglement wijst ieder naauwkeurig aan, wat hij voor zijne soldij te doen heeft. Alles wat buiten de dienst verrigt wordt, al is het ook in 't belang van den Staat, moet met 18 cent per dag vergoed worden. De Staat stelt voor ieder fort, eene som voor het noodige hout, nieuwe gebouwen, verbeteringen enz.; het hangt van den kommandant af dien arbeid te laten verrigten door wie hij wil, en voor het gering loon van 18 cent kan hij geen andere arbeiders dan soldaten bekomen. Al wie aan het fort helpt arbeiden: hout kapt, kalk brandt of dergelijken arbeid doet, krijgt eene toelaag; evenzoo bakkers, smeden, timmerlieden en schrijnwerkers, die altijd arbeid in overvloed hebben, en daarom meestal van andere diensten bevrijd zijn; 't beste hebben het echter schoen- en kleedermakers, daar alle herstellingen door de soldaten zelve moeten betaald worden, en deze handwerkslieden ook werk bekomen van de in den omtrek verspreid wonende kolonisten. Menigmaal gebeurt het, dat kooplieden, landmeters, of andere reizigers, een eskorte tot bescherming tegen de Indianen verlangen; zij moeten zich dan met den kommandant over den prijs verstaan, die meest op één dollar daags per man gesteld wordt. Op deze wijze heeft de soldaat der Vereenigde Staten, in menigerlei opzigt, gelegenheid om zich een aardig sommetje te besparen; daar hij voor de wasch ook maar een halven dollar 's maands, behalve de zeep, behoeft te besteden (bij iedere compagnie mogen namelijk drie manschappen gehuwd zijn, wier vrouwen dan als waschvrouwen, even als de soldaten, rations bekomen; gelijk reeds gezegd is, zijn deze gehuwden meestal onder-officieren) en er behalve eene zeer goede voeding, zooals geen soldaat van eenig ander leger bekomt, ook zelfs voor zijne genoegens gezorgd is. Om den man voorts, bij zijn ontslag, ook nog eene reserve-fonds te verzekeren, dat hem voor oogenblikkelijke behoeften en derhalve ook voor misdrijf bewaart, heeft de Staat een wijze bepaling genomen, dat namelijk den soldaat, gedurende zijnen geheelen diensttijd, maandelijks een dollar wordt ingehouden, zoodat hem de som van 60 dollars uitbetaald wordt; bovendien bekomt hij nog reisgeld tot de plaats zijner aanwerving, en wel in voege dat

altijd 20 engelsche mijlen als marschroute worden aangenomen; deze marschdagen worden dan tot maanden gerekend, en trekt hij dienovereenkomstig het hem toekomend maandelijksch traktement.

Tot op het eind van 1843 kreeg de soldaat bij zijn ontslag nog 120 acres *militair land* ten geschenke; dat wil zeggen: tusschen de beide uiterste forten werd op een goed gemeenschapspunt eene streek lands gekozen en aan uitgediende soldaten gegeven, die nu de kern eener latere kolonisatie moesten uitmaken; zij bekwaamen het land alleen onder voorwaarde dat zij een huis er op bouwden en binnen vijf jaren tijds 10 acres land omtuuden. Deze bepaling werd ingetrokken, daar zij aan het doel niet beantwoordde; aangezien de begiftigden, uit gebrek aan landbouwgereedschap, vee en levensmiddelen, het land niet betrokken. Thans is er een voorstel bij het congres aanhangig, dat waarschijnlijk zal doorgaan, om namelijk de manschappen voorschotten te dien einde te geven, doch onder voorwaarde, dat zij zich verbinden, gedurende de vijf jaren dat zij zich het regt van eigendom verzekerd hebben, eene soort van militie te vormen en *grensdienst* te verrigten. In alle geval zal de Staat op deze wijs zijn doel spoediger bereiken. Reeds wilde men, dat de linker oever van de Rio Grande del Norte als militair land zou aangewezen worden, daar de Mexikaansche bezitters van die reeds vrij welbehoude streken, wegens hunne ondersteuning aan Mexiko bij den tegenwoordigen oorlog, van hun eigendomsregt vervallen waren verklaard.

Gelijk reeds gezegd is, vult het leger zijn jaarlijksch verlies door *verving* aan. Ieder regiment rigt namelijk in alle groote steden, zooals: New-York, Boston, St.-Louis, New-Orleans, enz. zoogenoemde *werfdepôts* op, bestaande uit een luitenant en een sergeant. De taak van den eerstgenoemden, voor wiens kwartier de werfslag geplant is, is alleen om de namen dergenen die zich aanmelden in te schrijven en den eed af te nemen; de sergeant trekt gedurig met muziek de straten door, en leest op alle hoeken de voorwaarden van in dienst treding; hij is de speurhond die op hult moet uitgaan, en meestal een Duitscher of Ier, die dan van zijne moedertaal, om zijne landslieden te verleiden, schandelijk misbruik maakt. De nood dwingt den Staat om ieder wie een rekrut aan het depôt aanbrengt, onverschillig of het een burger, of een van het kommando is, twee dollars toe te leggen; in het laatste geval laat de officier het hoofdgeld aan den sergeant, daar hij-zelf van het regiment bij de aflevering zijner rekruten, 3 dollars voor ieder man bekomt. Voor dit voordeelig kommando zendt derhalve de kolonel meestal officieren die diep in de schuld zitten: een kwaad dat met andere kwalen der Europeesche legers sterk begint door te dringen. Het is aan het werfkommando streng verboden lieden tot dienstneming te *verleiden*, of *beschonkenen* aan te nemen, doch het zondelooen bekoort, en dikwijls is geen middel te slecht om het te verdienen. Hebzuchtige waarden van ellendige kroegen, waarin de arme uitgeweken vreemdelingen gewoonlijk hun intrek nemen, slecht volk (waarvan er in al die steden honderden zijn die er letterlijk een beroep van maken om argelooze landslieden te misleiden) staan met het depôt in verstandhouding. Eere hebbe daarom het *Duitsche Genootschap te New-York*, dat reeds zoo menigeen van onze Duitse broeders, die zonder enig middel van onderhoud Amerika's grond betrad, en door den honger in handen dier gewetenloozen viel, uit hunne klauwen gered heeft.

Volgens de wetten der Republiek mag alleen de Amerikaansche burger soldaat worden; deze wet moet men echter ontduiken, daar de geborenen Amerikanen eene overgeërfdte en te diepgevoerde verachting opzigtelijk het leven eens gekochten huurlings hebben, om in zulk een eerlooze dienst te willen treden; ook bestaat maar een zeer klein gedeelte van het leger uit Amerikanen, en dat is het uitschot der natie. Democratisch gesproken, dan is de algemeene verachting van den soldatenstand de grootste waarborg der Republiek; zij verhindert aan zekere beschaafde klasse, dat enkelen zich verheffen om te heerschen, derhalve ook alle omkeering in 't belang van monarchale oogmerken. Daarom waarschuwde in den jongsten tijd de stem van sommige demokraten de natie ernstig, om gelukkige generaals niet al te veel te bewonderen, gelijk vroeger JACKSON en thans TAYLOR, die overigens al die schitterende hulde, door zijn onbesuisd aanloopen tegen een vijand, wiens sterkte en

hulpmiddelen hij niet eens kende, met der daad niet verdiend heeft. Uit gebrek aan eigentlijke burgers, worden dus lieden van allerlei natiën zonder onderscheid aangenomen, aan wie de officieren van het werfdepôt, overeenkomstig hunne instructie, eenige vragen doen, onder anderen, of zij met de voorwaarden hunner dienstneming bekend zijn. De geworven man, reeds te voren door den sergeant van het te geven antwoord onderrigt, wordt daarna den eed afgenomen, en heeft zich nu voor vijf jaren van zijn leven aan eenen onverbiddelijken heer verkocht. Met tamelijke zekerheid kan men aannemen dat de helft van het leger bestaat uit Duitschers, een vierde gedeelte uit Ieren, drie zestiende uit Engelschen, Franschen, Italianen, Spanjaarden, Polen, enz., en ten hoogste een zestiende gedeelte uit geborenen Amerikanen.

(Het vervolg hierna.)

BIBLIOGRAPHIE

VAN DE NIEUWST UITGEKOMEN MILITAIRE WERKEN.

- Les devoirs du soldat, par M. A. C. DUTHÉLL, sous-intendant militaire. Ouvrage qui a remporté le prix dans le concours ouvert sur ce sujet. Imprimé par ordre du Ministre de la guerre, in 8°. Paris 1846.
- Exercices et manoeuvres d'infanterie, classés et développés, par M. SOYER, cap.-adj. Soumis à l'examen du comité de l'armée et publié avec l'autorisation du Ministre de la guerre, in Folio (197 F.), orné de 36 Pl. grav. sur bois. Paris 1846.
- Considérations sur les effets de la grosse artillerie employé par les vaisseaux de guerre et dirigé contre eux; spécialement en ce qui concerne l'emploi des boulets creux et des bombes, par T. F. SIMMONS, avec Supplément in 8° (175 et 66 F.). Paris 1846.
- Traité de la défense des places fortes, avec application à la place de Landau, rédigé en 1723, par HUE DE CALIGNY, in 8° (206 F.). Paris 1846.
- Relation de la défense de Schweidnitz in 1762, par FAVÉ, in 8°. Paris 1846.
- Sulla milizia Cisalpino-Italiana, cenni storico-statistici dal 1796 al 1814, del Barone A. ZANOLI, Vol. 1. 2., gr. 8° c. Atlas. Milano 1845.
- Journal of the sieges carried on by the army under the Duke of WELINGTON in Spain 1811—1814 etc.; by J. J. JONES. Third edition.
- Versuch eines Handbuchs für die Königl. Bayerische Artillerie, bearbeitet von J. HÜRZ und J. SCHMÖZL, in 16°, mit 10 Steintaf. (630 S.). München 1847. f 3,70.
- Grundzüge der Allgemeinen Artillerie-Wissenschaft, bearbeitet durch F. W. SCHEURLEIN, 1er Theil: die Lehre von der Wirkung, in 8°, Berlin 1846. 1²/₆ Thlr.
- Oesterreichs Heerwesen in neuester Zeit. Von einem Oesterreichischen Officiere, kl. 8° (273 S.). Leipzig 1846.
- Der Feldzug der Verbündeten in Frankreich im Jahre 1792, vom General-Lieut. v. MINUTOLI, in 8° (480 S.) Berlin 1847. 1²/₃ Rthl.
- FRIEDRICH LINDAU'S Erinnerungen aus den Feldzügen der Königlich-Deutschen Legion in Spanien, Portugal, u. s. w., in 8° (144 S.). Hannover 1846.
- Erinnerungen aus dem Feldzuge des Jahres 1812 in Russland, von dem Herzog EUGEN VON WÜRTEMBERG. Als Commentar zu mehreren vorausgegangenen, diesen Gegenstand betreffenden Schriften, mit 3 Pl. Breslau 1846.
- Ueber SIBORNE'S Geschichte des Krieges in Frankreich und in den Niederlanden im Jahre 1815, und Wiederlegung der darin dem niederländischen Heere gemachten Beschuldigungen. Von W. J. KNOOP, Hauptman der Infanterie an der Königlich Militär-Akademie. Aus dem Holländischen übersetzt von H. WEIFFENBACH, Lehrer an genannter Akademie. f —, 80.
- Beknopt overzicht der proeven en werkdadige oefeningen, welke bij de veldbatterijen van het 1ste en 2de regiment rijdende artillerie in 1846 hebben plaats gehad, alsmede der proeven en oefeningen bij de vesting-kompagnien en het korps pontonniers.

BIJLAGE X.

BEHOORENDE BIJ DEN MILITAIREN SPECTATOR, 15de DEEL, N°. 10.

Maand April 1847.

LAATSTE BENOEMINGEN, OVERPLAATSINGEN EN VERANDERINGEN BIJ HET LEGER.

BENOEMD:

Bij het 4de reg. inf., tot kol.: de luit.-kol. G. J. Buchner, van het reg. gren. en jag. Bij het 2de reg. inf., tot luit.-kol.: de maj. H. Landolt, van het 7de reg. inf. Bij het 7de reg. inf., tot maj.: de kap. der 1ste kl. J. G. Tindal, van het reg. gren. en jag. Bij het reg. gren. en jag., tot kap. der 1ste kl.: de kap. der 2de kl. Jonkh. E. B. Wittert, van het reg. Bij het 2de reg. inf., tot kap. der 3de kl.: de 1ste luit. J. K. Hinlopen, van het 6de reg. inf. Bij het 1ste reg. lans., tot maj.: de ritm. der 1ste kl. J. C. L. Coets van Baggen, van het 2de reg. lans. Tot ritm. der 1ste kl.: de ritm. der 2de kl. R. C. E. de Quay, van het reg. Tot adj. paard.-arts bij het leger: de vee-arts der 1ste kl. D. Albers. Bij de mil. adm. van het leger in Oost-Indie, tot aspir.-betaalm.: de serg.-maj. J. H. de Vogel, van het koloniaal werf-depôt. Bij de mil. geneesk. dienst in Oost-Indie, tot offic. van gez. der 3de kl.: H. Aschheim. Tot apoth. van de 3de kl.: E. T. G. Kreijenberg. Bij het wap. der inf. in Oost-Indie, als 2de luit.: de gep. 1ste luit. der kav. J. W. König. Bij het 4de reg. inf.: de 1ste luit. op non-activ. A. van den Broek. Bij het wap. der art., tot luit.-kol. en komm. van het korps pontonniers: de maj. J. van der Beek, van het 2de reg. art. Bij het 2de reg. art. definitief als maj. ingedeeld: de maj. à la suite J. L. de Casembroot, van het reg.

Verplaatsingen.

Bij de bat. gren. van het reg. gren. en jag.: de luit.-kol. H. F. K. Duycker, en de kap. der 2de kl. A. Gussenk-Lo, beiden van het 2de reg. inf. Bij het wap. der inf. van het leger in Oost-Indie: de 1ste luit. H. C. Staring, van het 2de reg. inf.

Eervol ontslagen.

De offic. van gez. der 2de kl. J. G. Kloppert. De 2de luit.-adj. J. B. Graaf van Limburg Stirum, van het 3de reg. drag., onder toekenning van den rang van 1sten luit., en met vergunning tot het blijven dragen der activiteits-uniform.

Uit de dienst ontslagen.

De 1ste luit. der art. op non-act. B. Bosch.

Gepensionneerd.

De luit.-kol. op non-act. M. H. Beeckman. De maj. op non-act. J. C. de Roo van Alderwerelt. De kap. op non-act. C. M. H. de Jacoby, onder toekenning van den rang van majoor. De 2de luit. op non-act. H. A. Nieuwenhuisen. De 1ste luit. K. C. C. J. Lechleitner, van het 4de reg. inf. De 1ste luit. op non-act. D. F. E. van Riemsdijk en L. A. Berlot. De kol. C. H. Menso, van het 4de reg. inf. De 1ste luit. E. E. A. Graaf van Bylandt, van het 2de reg. drag., met vergunning tot het blijven dragen der activiteits-uniform.

Overleden.

De luit.-kol. Knoote, komm. van het korps pontonniers. De kap. op non-act. W. H. Toewater. De 1ste luit. N. J. C. van Reuth, van het 1ste reg. inf.

